

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O.
P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PACHATELÉ SEXUÁLNÍCH DELIKTŮ

Autor práce: Šárka Beritová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované studium

Vedoucí práce: doc. Mgr. Eva Saunders Dr.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Šárka Beritová

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. Mgr. Evě Saunders Dr. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	5
1. ZÁKLADNÍ POJMY	7
2. NORMATIVY SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI	9
2.1 Sexuální chování.....	10
2.2 Sexuální agrese	11
3. SEXUÁLNÍ DELIKT Z HLEDISKA PSYCHOLOGIE A PRÁVA	13
3.1 Sexuální delikt je dle psychologů.....	13
3.2 Sexuální delikt z hlediska práva	18
4. OSOBA PACHATELE	27
4.1 Trestní odpovědnost a znalecké posuzování.....	27
4.2 Právní a bezpečnostní význam parafilí.....	28
4.3 Parafilní a neparafilní sexuální delikventi.....	29
4.4 Osobnostní charakteristiky pachatelů sexuálních deliktů	33
5. DEVIANTNÍ CHOVÁNÍ	37
5.1 Sexuální deviace	37
6. MOŽNOSTI NÁPRAVY DEVIANTNÍHO CHOVÁNÍ A PREVENCE	49
7. VLASTNÍ VÝZKUM	54
7.1 Vnímání sexuálních deviantů	54
7.2 Vyhodnocení výzkumu	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM PŘÍLOH	68
PŘÍLOHY	69
ABSTRAKT	75
ABSTRACT	76

ÚVOD

V této bakalářské práci se zabývám, jak samotný název uvádí, pachateli sexuálních deliktů. Tato problematika se prolíná několika vědními obory. Jde o vědní disciplíny zabývající se psychologií, sexuologií a právem. Celou prací se pak prolínají jevy sexuální povahy, tedy i vědní obor sexuologie.

Cílem této práce je poukázat v mnoha případech na mylný názor české společnosti na pachatele sexuálních deliktů. Naše společnost se bohužel dívá na pachatele sexuálních deliktů jako na úchylné lidi, ale už nevidí, že tito lidé jsou nemocní a trpí nějakou poruchou.

V úvodu této práce jsem považovala za důležité definovat, jaké sexuální chování je podle odborníků normální a jaké je už patologické. Z psychologického a sexuologického hlediska vychází, že pouze část sexuálních delikventů je deviantní (parafilní), a že sexuální deviace a sexuální delikventní chování nemusejí spolu nijak souviset. Jako další část práce uvádím pohled z psychologického hlediska a pachatele na sexuální delikty znásilnění a pohlavní zneužívání, jelikož tyto sexuální delikty jsou v obecné kriminalitě nejvíce zastoupeny. Z hlediska práva považuji za důležité definovat pojem sexuální delikt, protože definice jako taková v českém právním řádu neexistuje. Trestný zákon nemá samostatnou část sexuálních deliktů, a proto jsem sexuální delikty taxativně uvedla podle jednotlivých hlav a přidala popis skutkových podstat. Dále jsem uvedla popis osoby pachatele a její trestní odpovědnost, s upřesněním pojmu sexuální delikvent a sexuální deviant (parafilik). Ve veřejném mínění se totiž setkáváme s tím, že se tyto oba pojmy směšují. Přitom se liší i v jiných než sexuálních charakteristikách. Z hlediska osobnostních charakteristik pachatele popisují jednotlivé typy pachatelů. V další části této práce uvádím výčet jednotlivých sexuálních deviací v aktivitě a objektu. Sexuální deviace se totiž mohou vzájemně slučovat, kombinovat nebo může docházet k vývoji od společensky méně závažné formy do společensky nebezpečné. Z hlediska prevence jsem považovala za nutné vymezit ochrannou léčbu sexuologickou parafilních delikventů v psychiatrickém zařízení, které nezaručuje potřebnou ostrahu delikventa. Proto jsem v této práci uvedla nově zavedené detenční ústavy pro sexuální devianty, agresory a další psychicky narušené pachatele. Jednotlivé druhy léčby sexuálních delikventů jsem popsala podle dostupných terapeutických prostředků.

Závěr práce patří jednotlivým kazuistikám, které popisují případy trestných činů spáchané parafilními pachateli v České republice s hodnocením odborníků a dále vlastní průzkum, jehož cílem bylo zjistit, jak vnímají příslušníci Skupiny kriminální policie

a vyšetřování obecní a mravnostní kriminality v Českých Budějovicích sexuální devianty, jako pachatele sexuálních deliktů a zda má význam tyto pachatele léčit.

1. ZÁKLADNÍ POJMY

Deliktem (z latinského slova *delictum* – vina, zločin) se v obecné rovině rozumí jednání, čin porušující právní nebo mravní normu - trestný čin, přečin, přestupek, provinění, poklesek. Delikt je jedním z druhů protiprávního jednání, při němž jeho pojem není zákonem definován.¹

Delikvent, provinilec je ten, kdo spáchal delikt.

Delikvence je činnost porušující zákonné nebo jiné normy chování a způsobující společnosti nebo jednotlivci újmu. Obvykle se považuje jako širší pojem než kriminalita.²

Deviace je převzetím latinského slova *deviatio*, které znamená odchylku, úchylku, vybočení, a je odvozeno ze slova *via* – cesta, (v medicíně = vybočení, úchylnost a v sociologii = odchylka od společenské normy).³

Deviant je jedinec postižený deviací.⁴

Pachatel je subjekt, který porušil právní nebo mravní normu. Také charakterizuje jeden ze znaků skutkové podstaty trestného činu. Dle § 9 odst. 1) trestního zákona je pachatelem trestného činu ten, kdo spáchá trestný čin sám.⁵

Parafilie z řeckého slova *para* – vedle, mimo a *philia* – láska, přichylnost. Je psychiatrické a sexuologické označení pro ty varianty konstitučních vlastností sexuality, které jsou v příslušné kultuře (zemi a době) považovány (obecně nebo rozhodujícími institucemi) za poruchu osobnosti (její motivační složky) nebo jejichž specifické projevy jsou považovány za poruchu chování nebo za neobvyklé (nenormální). Osoba s parafilii, se označuje jako parafilik. Tento termín byl poprvé použit v seznamu Diagnostického a statistického manuálu sexuálních poruch USA v roce 1980.⁶

¹ http://web.fmk.utb.cz/cs/docs/Uvod_do_prava_studijni_text_2.doc?PHPSESSID=4747831eec36809aedddd26796f96a

² http://sp01-up-ol.ic.cz/dokumenty-doc/socialni-patologie_slovnicek-pojmu.doc

³ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 10

⁴ KLIMEŠ, L., *Slovník cizích slov*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1995

⁵ ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 31

Psychofarmaka: jde o psychotropní léky tedy preparáty, které specificky ovlivňují psychické funkce farmakologickým účinkem na centrální nervový systém (Prozac, Trofanil, Anafranil, Petrofan, Fevarin a Lithium carbonicum). Tyto látky nesnižují hladinu androgenů a jejich účinek na sexuální apetenci je nespecifický. Psychofarmaka se začaly ve světě používat v devadesátých letech 20. století, u nás o něco dříve, již během sedmdesátých let.⁷

Sexuální deviace (sex. úchylka) čili parafilie je psychiatrické a sexuologické označení pro ty varianty konstitučních vlastností sexuality, které jsou v příslušné kultuře (zemi a době) považovány (obecně nebo rozhodujícími institucemi) za poruchu osobnosti nebo jejichž specifické projevy jsou považovány za poruchu chování nebo za neobvyklé (nenormální).⁸

Sexualita je souhrn všech tělesných a duševních složek souvisejících se sexuálním životem a představuje jednu ze základních individuálních i interpersonálních motivů v životě jedince.⁹

Sexuologie jako věda je spojena se zkoumáním lidské pohlavnosti, sexuálním chováním a prožíváním.¹⁰

Česká sexuologie jako vědní obor vznikla na počátku 20. století. V Praze bylo v roce 1921 založeno první univerzitní sexuologické pracoviště na světě, a to Ústav pro studium sexuální patologie. Jeho založení i rozvoj jsou spjaty s prof. Josefem Hyníem a později i s jeho následovníky ve vedení ústavu prof. Janem Rabochem a doc. Jaroslavem Zvěřinou. Od šedesátých let 20. století se sexuologie jako obor dynamicky vyvíjela i v mimopražských centrech, později – zvláště v souvislosti s léčbou sexuálních deviantů i v Horních Bečkovících.¹¹

Sexuální zločinnost je souborné označení pro trestné činy, při kterých je cílem útoku lidská sexuální sféra.¹²

⁷ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 225

⁸ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 9

⁹ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 9

¹⁰ KLIMEŠ, L., *Slovník cizích slov*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1995

¹¹ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 278

¹² <http://209.85.129.132/search?q=cache:Bfu4jOiPFa0J:encyklopedie.seznam.cz/heslo/93338-sexualni+zlocinnost+sexu%C3%A1ln%C3%AD+zlo%C4%8Dinnost&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

2. NORMATIVY SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI

V obecných úvahách o normalitě a patologii lidského chování je nutné vycházet z toho, že existují:

1. rysy druhově specifické, které jsou vlastní příslušníkům druhu *Homo sapiens* bez zřejmých transkulturních rozdílů – některé formy chování (například brutální agrese vůči dětem či starým lidem) jsou všude označovány za „nelidské“;
2. rysy kulturně specifické, které jsou způsobeny kulturními rozdíly ve výchově dětí, různými tradicemi v jednotlivých společenstvích apod. blízký tělesný kontakt (například mezi muži) na veřejnosti je v některých kulturách akceptován a v jiných je považován za nepřijatelný;
3. rysy individuálně specifické, podmíněné ontogenetickým vývojem, osobností, rodinnou výchovou atd. Mohou být determinovány věkem (projevy infantilní i senilní), ale i pohlavím. Pohlavní rozdíly v myšlení i chování přitom hrají důležitou roli nejen v sexuálních interakcích.

Z hlediska **kulturní normy** a historického vývoje je alespoň částečná společenská a dobová podmíněnost definice „normálního“ a „nenormálního“ sexuálního chování nesporná. Sexuálního delikventa lze sice definovat jako jedince, který ve svém chování překračuje normy sexuální morálky dané společností, které jsou ve svém minimu dané zákonem, ale sexuální normy, tedy určení chování, jež je v daném kulturním a společenském kontextu považováno za normální, se neustále vyvíjejí. Dle **statistické normy** znamená normalita průměrnost, běžnost, a „normální“ je tedy člověk, který odpovídá průměru. Další z norem, která je v oblasti sexuálního chování lidí často aplikována, je **norma biologická**. Její podstatou je předpoklad, že normální je takové sexuální chování, které alespoň potenciálně vede k reprodukci.

I na základě tohoto stručného přehledu norem aplikovaných na lidské sexuální chování je zřejmá především skutečnost, že jakýkoli jednostranný pohled má vždy jen relativní platnost. Lze konstatovat, že některé formy sexuálního chování vybočují i z těch nejšířěji definovaných hranic normality. Ze sexuologického hlediska lze dojít k minimální, ale dostačující definici, že lze za normální považovat takové souhlasné sexuální aktivity, které se odehrávají mezi psychosexuálně a somatosexuálně dostatečně zralými a pokrevně v přímé linii nespřízněnými partnery a jež nevedou k jejich psychickému nebo tělesnému poškození. Deviantní sexuální chování nemusí nutně

signalizovat přítomnost deviace a normální chování ještě není dostačujícím důkazem sexuální normality.

Je zřejmé, že s uvedeným pojetím normality sexuálního chování může vyjádřit nesouhlas mnoho odborníků - teologů, filozofů, psychologů, lékařů, právníků, biologů atd. Je třeba upozornit na velkou různorodost možných pohledů na oblast lidského sexuálního chování a prožívání. V postindustriální době, v éře informací, rozpadu totalitního režimu a blokového vidění světa se samozřejmě postupně mění i sexuální morálka. Neustále se urychluje somatosexuální i psychosexuální zrání mládeže, zvyšuje se informovanost o sexuálních otázkách i uvědomělost sexuálních menšin. Liberalizují se původně restriktivní postoje k předmanželskému sexu, k masturbaci, homosexualitě, nekoitálním sexuálním aktivitám. To, jaké postoje k těmto jevům jedinec zaujme, je stále více ponecháváno na jeho svobodné volbě, jeho hodnotovém systému, osobních zkušenostech a zrání, na jeho individuálních etických normách. Současně však lze říci, že přes všechnu relativizaci koncepce normality některé základní rysy a charakteristiky sexuálního chování a prožívání zůstávají trvalými kritérii, rozlišujícími normu a patologii i v oblasti lidské sexuality.¹³

V České republice se konzumní vztah k pohlavní aktivitě promítá nejen do růstu sexuální delikvence, ale i do nebývalého rozšíření prostituce, sexuálně přenosných chorob a obchodu s pornografií. Sociálně patologické jevy zneklidňují také lékařskou veřejnost. Soudní znalci a terapeuti pozorují stupňování brutality u mladistvých pachatelů pohlavního násilí. Veřejnost volá po zpřísnění trestního postihu.¹⁴ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky dne 11. listopadu 2008 schválila, že v novém trestním zákoníku bude zakotveno snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvých z 15 let na 14 let. Tato úprava se vrací k věkové hranici, která byla stanovena již prvorepublikovým zákonem.¹⁵

2.1 Sexuální chování

Kapacita pro genitální reakci je u člověka přítomna od raného dětství. Genitální stimulace spojená s orgasmem byla pozorována u chlapců i dívek už v šestém měsíci života a masturbace u dětí přetrvává jako převládající sexuální aktivita až do zahájení párových sexuálních styků. Častou sexuální aktivitou jsou sexuální hry (kolem 5. roku věku). Jsou projevem normální dětské zvědavosti. Již v prepubertálním období

13 WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 19-29

14 BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 26

15 <http://www.vlada.cz/>

masturbuje většina chlapců a podstatné procento dívek. V tomto období dochází k integraci sexuální identity, reaktivity a preference. U naší populace začíná puberta obvykle mezi 10. a 15. rokem věku. Tělesně se u dívek projevuje první menstruací (menarche) a u chlapců prvními výrony semene, dále rozvojem sekundárních pohlavních znaků, zvláště u chlapců i prudkým zvýšením sexuální potřeby a aktivity. Psychosexuální vývoj je vůči somatosexuálnímu opožděn, v tomto období se schopnosti mladých lidí k citovým vztahům, schopnosti pro život v páru i jejich základní morální postoje a etické hodnoty teprve formují.

Vývoj sexuálního chování je přitom podmíněn rozvojem sexuálních emocí, k jejichž rozvinutí dochází právě především v období puberty a adolescence. Jedná se zde o schopnost sexuálního vzrušení (jehož fyziologickým korelátem je u mužů erekce a u žen lubrikace), dosažení orgasmu (prožitkového vyvrcholení) a sexuální satisfakce a konečně o rozvoj emoce zamilovanosti jako erotické fascinace sexuálním objektem.¹⁶

Normální sexuální chování jsou druhově specifické konsenzuální (souhlasné, neagresivní) aktivity, které se odehrávají mezi psychosexuálně a somatosexuálně dostatečně zralými a pokrevně v přímé linii nespřízněnými partnery a jež nevedou k jejich psychickému nebo tělesnému poškození.

Postnatální determinanty sexuálního chování

Psychogenní – na jejich vzniku se uplatní především psychologičtí činitelé z nejbližšího sociálního prostředí dítěte (rodina), určené především osobnostními charakteristikami nejbližších lidí.

Sociogenní – vytvořené působením širšího společenského prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a které formuje normy uznávané příslušníky dané společenské vrstvy (obce). Např. dítě prostitutky či dítě pocházející z křesťanské rodiny.

Situační – jde o nahodilé setkání s vrstevníkem vyznačujícím se takovými nebo jinými vzorci sexuálního chování např. s vychovatelem duchovním, nebo naopak zkušenost s pohlavním zneužitím.¹⁷

2.2 Sexuální agrese

Po společenských změnách v České republice po roce 1989 byl zaznamenán výrazný nárůst obecné kriminality, a to především majetkových trestných činů a trestných činů násilného charakteru včetně pohlavního zneužití.

¹⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 159-161

¹⁷ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/praskr-1.doc>

Většina prací zabývajících se sexuální agresí se soustřeďuje především na následky znásilnění, psychiku i na sexuální život postižených žen. Autoři zjišťují u obětí následky ve formě úzkosti, deprese, poruch spánku, snížení sexuální apetence a poruch orgastické schopnosti. Zkušenosti z jiných zemí ukazují, že i přes závažné psychické následky sexuální viktimizace pouze malá část sexuálních deliktů je v praxi policejně hlášena a vyšetřována. V případě znásilnění to může souviset s nedostatečným sebeuvědoměním žen, s přežívajícími mýty o podílu oběti na trestném činu, se sociální stigmatizací oběti znásilnění a podobně.¹⁸

Situaci v České republice popsál výzkum sexuálního chování naší populace v roce 1997 Weiss P. a Zvěřina J. ve své publikaci: *Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím*. Jednalo se o národní průzkum, v rámci kterého byly položeny i otázky týkající se zkušeností se sexuálně agresivním chováním v anamnéze. U reprezentativního souboru 1001 českých žen starších 15 let bylo zjišťováno, zda byly někdy v životě přinuceny k pohlavnímu styku násilím, zda jednou či opakovaně, v jakém věku, kdo byl pachatelem a jestli tento delikt oznámily policii.

Celkem 13,5 % českých žen v anonymním dotazníku odpovědělo, že byly někdy v minulosti přinuceny k pohlavnímu styku násilím, přičemž 8,2 % bylo takto ke styku přinuceno jednou a 5,3 % opakovaně. Dále se ukázalo, že naprostá většina žen (57,5 %) prožije sexuální zkušenost v mladém věku (především mezi 16. a 25. rokem). Zanedbatelný není ani výskyt znásilnění v nejmladších věkových kategoriích (7,5 % před 15. rokem věku). Průměrný věk při této zkušenosti (v případě opakovaných znásilnění při prvním z nich) byl 21,6 let. Data svědčí o převaze sexuálně agresivních zkušeností získaných v rámci manželských či partnerských vztahů (až v 50 % případů byl pachatelem znásilnění manžel nebo stálý partner), úplně neznámý byl pachatel pouze v relativně malé části případů (13 %). Pouze 3 % znásilněných žen uvedly, že oznámily znásilnění na policii. Vysvětlením by mohlo být právě vysoké zastoupení manželů a partnerů mezi pachateli, jež ze společenských i rodinných ohledů brání ohlášení a následnému vyšetřování tohoto deliktu. Je známo, že právě pro těsné vztahy pachatele a oběti bývá trestní stíhání často zastaveno i v případech, kdy byl tento delikt už oznámen a bylo zahájeno jeho vyšetřování. Ostatně mnoho kriminologů považuje znásilnění za typický vztahový delikt.¹⁹

¹⁸ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/praskr-1.doc>

¹⁹ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_01/weiss.html

3. SEXUÁLNÍ DELIKT Z HLEDISKA PSYCHOLOGIE A PRÁVA

3.1 Sexuální delikt je dle psychologů tradičně chápán jako trestný čin, který nějak souvisí s chováním a pohlavním vzrušením pachatele nebo objektu.

Z hlediska psychologie budu popisovat pouze dva sexuální delikty (znásilnění a sexuální zneužívání dětí), které jsou v obecné kriminalitě častým jevem, a to z pohledu pachatele. Z psychologického a sexuologického hlediska je důležité zjištění, že pouze část sexuálních delikventů je deviantní (parafilní ve smyslu patologické sexuální agresivity či sadismu) a že tedy sexuální deviace a sexuálně delikventní chování nemusí spolu nijak souviset.

Nejčastější sexuálně motivovaný delikt je **znásilnění**. Páchají jej většinou muži bez přítomnosti sexuální deviace.²⁰ Psychologicky vzato představují pachatele znásilnění značně rozmanitou skupinu. Výrazné odlišnosti co do psychologických charakteristik shledáme mezi pachateli vztahového a útočného znásilnění. Forezní psychologie se výzkumně zabývá především sériovými „znásilňovači“, tj. pachateli, kteří vykazují značnou společenskou nebezpečnost, neboť znásilňují opakovaně a programově. Za psychologicky významné jsou považovány následující jednotky chování pachatele v průběhu znásilnění:

➤ **Navázání kontaktu s obětí:**

I. Istivé přepadení – pachatel je zpočátku přátelský, když získá kontrolu nad obětí, odhodí zdvořilost, je sebevědomý v kontaktu se ženami

II. bleskové přepadení

III. záludné přepadení – pachatel číhá na oběť v úkrytu nebo ji překvapí ve spánku

➤ **Styl komunikování pachatele s obětí:**

I. pseudozdvořilá komunikace – pachatel předstírá, že mu jde o blaho oběti, chce vyvolat dojem, že znásilnění vlastně představuje normální sex mezi vzájemně nakloněnými lidmi

II. egocentrická komunikace - pachatel používá obscénní nadávky, ponižování, výhrůžky.

²⁰ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_01/weiss.html

➤ **Stupeň použitého násilí:**

V typologii se rozlišují čtyři stupně fyzického a psychického násilí, diferenciované podle újmy oběti od lehkých až po těžké, způsobené brutální sadistickou zvrhlostí. Níže prezentovaná typologie nepostihuje veškeré varianty sériového znásilnění. Nelze jí například aplikovat na skupinové znásilnění (gang-rape) a opportunistic rape (pachatel znásilňuje v průběhu jiného trestného činu, např. loupeže). Popisovaná typologie dále vychází z předpokladu, že u sériových pachatelů není znásilnění motivováno pouze sexuálně (pudem, chtíčem), ale že vždy je ve hře i další motiv, a to buď „moci“, anebo „agrese“. Podle motivace se rozlišují dvě základní skupiny pachatelů:

I. Znásilňovači orientovaní na moc (Power Rapist). Motivace pachatele: potlačit pocity mužské nedostačivosti či strach ze selhání, posílit svou maskulinitu. Násilí je instrumentální, je to nástroj, jak si podrobit oběť, zpravidla nehrozí těžká újma na zdraví oběti.

II. Znásilňovači hnaní vztekem, agresí (Anger Rapist). Motivace: činem ventilují generální vztek a zlost vůči ženám, ponižují oběť, způsobují jí těžká zranění, v anamnéze ve vztahu k ženám mají násilnosti, žárlivost, konflikty.

Kompletní typologie zahrnuje tyto čtyři prototypy sériových znásilňovačů:

a) Typ kompenzujícího pachatele (ujišťuje se o své moci, kompenzuje tak svou sociální nedostačivost, osobnostně je spíše podrobný, submisivní). Compensatory rapist (též Power reassurance, též znásilňovač gentleman) – znásilněním se ujišťuje o své mužnosti, má pseudozdvořilé chování, používá málo násilí, špehuje oběť, je tzv. plánovač – čin připravuje, bere upomínky, do znásilnění fantazíruje údajnou intimitu, osobnostně často fetišista, voyeur, má deficitní sociální kompetence.

b) Typ pachatele testujícího svou moc (jde mu o zkoušku dominance, nadvlády, stylizuje se do role suveréna). Power assertive Rapist – egocentrický agresivní suverén, používající lest při navázání kontaktu, komunikuje egocentricky, nutí k opakovanému sexu, osobnostně je ovládán mužskými stereotypy, „sexista“, často alkoholový abúzus a konzumace drog, nemá žádné pevné vztahy, pouze krátké a povrchní známosti.

c) Typ tzv. zlostného nepřítele žen (je popoháněn touhou po odplatě). Anger Rapist – projevuje se egocentrickou komunikací, používá excesivní násilí vedoucí až k vraždě, neplánuje, přepadá bleskově, znásilnění je brutální a krátké, slouží

jen k odreagování vzteku. Osobnostně: oběť je symbolem pro objekt nenávisti často vymodelovaný v dětství či dospívání. V sérii činů jsou oběti podobné. Věk pachatele a oběti bývá blízký.

d) Typ sadisty, který bývá sexuálně deviantní, vzrušuje ho utrpení oběti, často se chová jako lovec. Sadistic Rapist – jeho komunikace je též egocentrická, převažuje brutalita, používá lstivé přiblížení k oběti, obvykle plánuje, zadržuje oběť několik hodin i více dní, mučí, terčem násilí bývají i ústa. Osobnostně: má obvykle průměrné až vysoké IQ, kontroluje se v normálních situacích, dokumentuje své činy, excesivní a vášnivě bezcílné ježdění autem (cruising) po okolí, zaměřené na vyhledávání obětí.²¹

Názory na **sexuální zneužívání** prošly zásadními změnami. V dalších řádkách popíšu aktuální obraz tohoto jevu. Sexuální zneužívání je poměrně častý, ale málo oznamovaný a obtížně kontrolovatelný jev (oběti spíše mlčí, svědkové se zdráhají problém zveřejnit a řešit oficiálním způsobem, dokazování v trestním řízení je z mnoha důvodů komplikované, v soudním řízení pak dominují znalci psychiatři, sexuologové a psychologové). Toto zneužívání není vázáno na určitou sociální vrstvu, prochází napříč sociálním spektrem bez ohledu na materiální či vzdělanostní zázemí pachatelů. Naprostá většina těchto pachatelů není duševně nemocná, tj. netrpí závažnou duševní chorobou, pro kterou by mohli být vyviněni. Řídí se svými úmysly, chtějí dělat to, co dělají. Mezi pachateli a oběťmi obvykle existují určité vztahy, ve statistikách jednoznačně převládá zneužívání známými pachateli, kteří pocházejí ze sociálního prostředí oběti. Zneužívání dětskou oběť silně poškozuje po psychické stránce, u většiny zneužívaných dětí přetrvávají dlouhodobé nepříznivé následky, v dětství zneužívání chlapci se v dospělosti nápadně často sami stávají kriminálními, vhodná péče o oběť je proto nezbytná. Pravděpodobnost recidivy je u pachatelů obecně vysoká, jejich náprava je obtížná, terapie zatím nepřináší spolehlivé odstranění sexuálního zájmu o děti.²²

Jednotný profil pachatele zneužívajícího ke svému sexuálnímu uspokojení dětí neexistuje. Jediné spolehlivé doporučení vyznívá velmi hubeně a hovoří o tom, že v praxi je třeba počítat se vším, neboť zjištění pachatele v konkrétním případě může být velkým překvapením pro laiky i profesionály. Pro vyšetřování případů zneužívání je

²¹ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2004, s. 205-208

²² ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 180 - 184

důležité základní dělení těchto pachatelů do dvou velkých skupin, které se zásadně liší. První skupinu představují tzv. **situační pachatelé** (též krizoví či regredovaní delikventi). Jde o pachatele, kteří nejsou po sexuální stránce orientováni výhradně na děti. Ze sexuologického pohledu jsou normální, netrpí žádnou sexuální deviací. Objevují se však u nich některé poruchy osobnosti. Hlavním momentem k odstartování zneužívání je dostupnost oběti. Nepřekvapuje proto, že situační pachatelé často „použijí“ dítě vlastní. *Regredovaný pachatel* – normální vývoj v dětství i dospívání, plnohodnotné kontakty s vrstevníky, heterosexuální zkušenosti. Při krizi pocity méněcennosti, problémy v zaměstnání, rodině i sexuálním životě, abúzus alkoholu, rozvod, špatná pracovní disciplína. K pedofilním kontaktům dochází nejčastěji v důsledku silných stresů. Preferuje spíše dívčí (heterosexuální) oběti. Velká skupina situačních pedofilů se dále člení do jemnějších typů. K poměrně častému podtypu patří *primitivní pachatel* (vykořisťovatel). Je mentálně i sociálně primitivní a zanedbaný. V okolí neoblíben, je nevypočitatelný, impulzivní, náladový a popudlivý. Kontakty s vrstevníky jsou nedostatečné, proto si vybírá oběti mezi dětmi. Proti oběti používá různé strategie a triky, neváhá použít i násilí, o zdraví se nestará, vnímá pouze vlastní uspokojení sexuální potřeby.²³

Druhou skupinu představují tzv. **preferenční pedofilové** (též fixovaní, praví). Jde o osoby, které jsou jednoznačně a výhradně v sexu zaměřeni pouze na děti. Objevují se u nich vzrušivé pedofilní sny a fantazie. Pachatele tohoto založení „to táhne“ k dětem, o dospělé nemá sexuální a často ani jiný emocionální zájem. Praví pedofilové mají obvykle oblíbený určitý typ oběti, vybírají si dítě určitého věku, postavy, chování. Oslovuje je i dětská pornografie. *Fixovaný pedofil svádívého ražení* – preferuje děti jako sociální i sexuální partnery. Dobře se s nimi identifikuje, miluje je, sní o jejich náklonnosti, chce je laskat a hladit. Láká ho jejich nevinnost, upřímnost a zevnějšek. Je neschopen dosáhnout sexuálního uspokojení s partnery, kteří(ré) překročili(y) pubertu. Nebývá přímo vyladěn na pohlavní styk, násilí je u něj výjimečné. Žení se ojedinele, s dospělými nemá pevné vztahy. Neprožívá pocity viny a nechápe (diví se), proč mu ostatní vyčítají vztahy k dětem.

Jinou variantu reprezentuje *agresivní, sadistický pedofil*. Vnímá děti jako vhodný objekt pro své sexuálně-sadistické choutky, má asociální chování, je nepřizpůsobivý, zlý, záludný. Představuje typ „lovce“, vyhlédne si vhodnou dětskou

²³ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 185 - 186

oběť, vyláká ji od ostatních, po „použití“ se oběti zbaví odhozením těla na osamoceném místě. Jde o velmi nebezpečný typ, nepatří k nejčastější variantě.²⁴

Uvedená typologie se vztahuje na pachatele mužského pohlaví. Problematika sexuálního zneužívání dětí ze strany žen je zatím méně prostudována. Původně se předpokládalo, že ženy se podílejí na sexuálním zneužívání dětí v rozsahu 1 %, současné studie uvádějí až 15 % . (Čírtková L., Forenzní psychologie).²⁵ Spektrum zneužívajících aktivit je i u žen značně široké. Jsou pachatelky, které stimulují tělo dítěte a nechají se pak od něj uspokojovat. Jiné zneužívají orálně nebo penetrují prsty, nutí k pohlavnímu styku, zhotovují pornografické snímky. Dále nutí dítě, aby přihlíželo pohlavnímu aktu nebo děti přinutí mezi sebou navzájem k sexuálním aktivitám. Rovněž nucení dětí k prostituci patří do repertoáru chování pachatelek. Obdobně jako muži, zneužívající děti, pochází také pachatelky z různých sociálních vrstev a liší se v dosaženém stupni vzdělání. Motivy mohou být různé. Pohnutky, uspokojení emočních potřeb, autoagrese. Jde vždy o zneužití moci, kterou ženy nad dětmi mají. Roztřídění pachatelek je založeno na jevových a popisných charakteristikách zneužívání. Základní členění je do tří skupin: *milenky* – zneužívají prepubertální nebo pubertální děti, milenecký vztah, heterosexuální i lesbický poměr, zaměření na hochy. Oběť jako milenec se vším všudy. Po odhalení uvádí, že (např. 12letý) hoch byl sám sexuálně aktivní. Zoufale se drží přesvědčení, že jde o pravou lásku. *Spolupachatelky* (též pachatelky pod mužským vlivem) – dostávají se k zneužívání pod nátlakem muže (partnera). Zpočátku jsou přinuceny se podílet na sexuálním zneužívání dítěte násilím. Předchází tomu však dlouhá etapa sexuálního týrání samotné ženy. Důsledkem je silná závislost týrané ženy na svém partnerovi. *Pachatelky se zátěží* (predisponované) – samy se staly v dětství oběťmi, samy iniciují, zneužívají vlastní děti, začínají se sexuálním násilím na velmi malých potomcích. Děti zcela kontrolují, manipulují s pocity lásky a strachu, přesouvají na ně spoluvinu. To jim přináší pocit moci a fyzického uvolnění.

Problematika sexuálního zneužívání dětí, kterého se dopouštějí ženy, byla donedávna tabu. S rostoucím zájmem expertů o tento jev lze očekávat přesnější forenzně psychologické poznatky. Převládá názor, že sexuální zneužívání dětí má u pachatelů i pachatelek stejné pozadí. V otázce příčin, motivů, prevence, terapie obětí i pachatelů atd. nejsou zjišťovány zásadní rozdíly.²⁶

²⁴ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 187

²⁵ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 187 - 188

²⁶ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 189

Tab. 1 : Druh a počet kriminality za období od 1.1.2008 do 31.12.2008

Lokalita spáchaného trestného činu	Č.Budějovice	Jihočeský kraj	Celá ČR
Druh trestného činu	Počet skutků		
Znásilnění	11	20	529
Pohlavní zneužívání	1	7	716
Celkem mravnostní činy	12	30	1680
CELKEM KRIMINALITA			343 799

Zdroj: http://essk.pcr.cz/essk/8/12/_sest1.asp

3.2 Sexuální delikt z hlediska práva

Jelikož definici sexuálního deliktu jako takovou v českém právním řádu nenalezneme, je nutné se obrátit na definice odborníků z řad sexuologie, psychologie a práva, kteří sexuální delikt charakterizují jako trestný čin úzce související s pohlavním vzrušením delikventa nebo objektu.²⁷ Pojem sexuální delikt bývá však upřednostňován před pojmem sexuálně motivovaný trestný čin, přitom se jedná o synonyma. U některých trestných činů je totiž nesnadné zjistit motivaci pachatele k jeho spáchání a z tohoto důvodu se pojem sexuálně motivovaný trestný čin zdá méně vhodný než pojem sexuální delikt.

Úpravu trestných činů v českém právním řádu nalezneme v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. Trestný čin dle § 3 odst. 1 trestního zákona (část první, obecná část) je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně. Dále dle odst. 2 čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu. Dle odst. 3 tohoto paragrafu k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost dle odst. 4 je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou. Tato část první, obecná část platného trestního zákona se skládá z osmi hlav, kdy hlava I. upravuje účel zákona, II. základy trestní odpovědnosti, III. působnost trestních zákonů. Hlava IV. upravuje tresty a dále se skládá ze čtyř oddílů. Hlava V. upravuje zánik trestnosti a trestu, VI. ochranná opatření, VII. zvláštní ustanovení o stíhání mladistvých a poslední hlava VIII. upravuje společná ustanovení. V druhé části trestního zákona, označené zákonodárcem jako zvláštní část, je taxativně uveden výčet všech typů trestných činů. Obsahem této části jsou definice

²⁷ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 211

jednotlivých druhů trestných činů a sankce stanovené za jejich spáchání. V platném českém trestním zákoně je tato zvláštní část rozdělena do dvanácti hlav. Tyto hlavy se dále dělí do několika oddílů. Trestné činy jsou zde rozděleny do tří velkých skupin: trestné činy proti zájmům celku (hlava I-III), trestné činy proti jednotlivci (hlava VII-IX) a zvláštní skupinu tvoří trestné činy vojenské (hlava XII). Zbytek hlav tvoří přechod mezi těmito třemi skupinami.²⁸

Mezi výčtem těchto trestných činů nalezneme i takové, které odpovídají v úvodu stanovené definici sexuálních deliktů, tedy trestné činy úzce související s pohlavním vzrušením delikventa nebo objektu. Sexuálním deliktům není v trestním zákoně věnována samostatná část, ale tyto jsou rozmístěny v jeho zvláštní části. V hlavě V. trestního zákona jsou uvedeny trestné činy hrubě narušující občanské soužití, a to je výtržnictví, kuplířství a ohrožování mravnosti.

§ 202 Výtržnictví – rozumíme jím jednání, kterým pachatel závažným způsobem narušuje veřejný klid a pořádek (obavy z psychického a fyzického násilí). Aby se jednalo o trestný čin, musí být spácháno na veřejně nebo na veřejnosti přístupném místě. Typickými pachateli výtržnictví tohoto sexuálního deliktu jsou exhibicionisté. Jejich jednání naplňuje všechny znaky trestného činu. Jedná se o chování, kterým exhibicionista závažným způsobem narušuje veřejný klid a pořádek, často vzbuzuje u svých obětí obavy a je páčáno na veřejných místech.²⁹

§ 204 Kuplířství – zájem chráněný tímto ustanovením je především občanské soužití z hlediska mravnosti a svobodného rozhodování člověka. Trestné jsou dva druhy jednání: 1.) kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce 2.) kdo kořistí z prostituce provozované jiným.³⁰ Prostitucí je zde myšlen pohlavní styk s jinými osobami formou soulože, nebo dalšími formami pohlavního ukájení za úplatu. Pokud dojde k dopravení osoby násilím, vyhrožováním apod. do zahraničí za účelem provozování prostituce, spáchá pachatel v jednočinném souběhu trestný čin obchodování s lidmi za účelem prostituce. U tohoto sexuálního deliktu je patrná sexuální motivace jeho pachatelů. Pachateli bývají většinou jedinci bez morálních zábran. K tomuto trestnému činu se nevztahuje žádná parafilie, která by měla vliv na přičetnost pachatele. Kuplířství je sexuální delikt, který patří v naší republice po znásilnění a pohlavním zneužívání k nejpočetnějším. Snížení počtu sexuálních deliktů

28 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

29 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 187

30 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

by mohlo nastat po schválení zákona o registraci prostituce, na kterou má sexuální delikt kuplířství velice úzkou vazbu.

§ 205 Ohrožování mravnosti – chráněna je mravní výchova mládeže, ale i širší veřejnost před činností, jež může představovat určitý druh obtěžování. Ústředním pojmem je zde pornografické dílo, jehož pojmovým znakem je, že vtíravým způsobem podněcuje sexuální pud a překračuje meze sexuální slušnosti. Obsah může být znázorněn písemně, zvukem, nebo jako obrazový materiál. Ne každé zobrazení sexuálního aktu je však považováno za pornografii, závisí to na souvislostech, v níž je předkládána (umělecká díla, předměty historické hodnoty atd.).³¹ V odstavci 1 § 205 se jedná o záznamy, na nichž je v kontextu se sexuální tematikou zobrazeno dítě, neúcta k člověku, násilí a pohlavní styk se zvířetem (tzv. tvrdá pornografie). U tohoto druhu je trestné jakékoli rozšiřování a uvádění do oběhu. V odstavci 2 se jedná o pornografii nezobrazující výše uvedené sexuální objekty a aktivity (tzv. prostá pornografie). Trestná je zde pouze distribuce takového materiálu osobám mladším osmnácti let. Tato může být uvedena na trh ve specializovaných prodejnách bez přístupu osob mladších osmnácti let.³² Distributoři pornografie se mohou rekrutovat také z řad parafilních jedinců. Představují například šíření dětské pornografie po internetu, jejímž odběrateli i šířiteli bývají pedofilní jedinci.

V hlavě šesté, upravující trestné činy proti rodině a mládeži, se jedná o trestné činy dvojí manželství, ohrožování výchovy mládeže a svádění k pohlavnímu styku.

§ 210 Dvojí manželství – nejedná se o sexuální delikt v pravém slova smyslu. Objektem trestného činu je institut monogamie, který je typickým příkladem rozlišného kulturního vývoje. V naší kultuře je při existenci manželství uzavření dalšího manželství zákonem zakázáno a trestáno, ale v mnoha východních zemích je institut bigamického manželství běžný jev. Pro naplnění skutkové podstaty tohoto činu je tedy předpokladem trvání jiného manželství. Pachatelem trestného činu dvojí manželství je jak osoba, jenž uzavřela druhé manželství, tak ten, kdo sám není v manželství, ale úmyslně uzavře manželství s osobou, která je v jiném manželství.

§ 217 Ohrožování výchovy mládeže – jedná se o trestný čin ustanovený v odstavci 1 pod písmeny a) a b), ve kterých je uvedeno: kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že a) svádí ji k zahálčivému nebo

31 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 191-192

32 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

nemravnému životu, b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život.³³ Předmětem útoku mohou být pouze osoby mladší osmnácti let. První případ se podobá návodu, druhý pomoci. Je nutné, aby toto jednání mělo za následek zpustnutí. Charakter sexuálního deliktu je zde především v jednání, a to svádění k nemravnému životu.³⁴

§ 217a, b Svádění k pohlavnímu styku – sexuální delikt spočívá v jednání pachatele, který osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné podobné chování nabídne úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, slíbí tuto úplatu, výhodu či prospěch, poskytne tuto úplatu, výhodu či prospěch. V případě nabídky nebo slibu není podmínkou pro dokonání tohoto činu, aby osoba mladší osmnácti let úplatu, výhodu či prospěch přijala. Také se k dokonání činu nevyžaduje, aby pohlavní styk, sebeukájení nebo jiné podobné chování bylo uskutečněno.³⁵ Sexuální motivace u pachatelů tohoto sexuálního deliktu je více než zřejmá. Z parafilních jedinců se tohoto deliktu dopouštějí především pedofilové, efebofilové a hebofilové. Je to dáno kvalitativní poruchou jejich sexuální motivace a sexuální orientací na osoby mladší osmnácti let.³⁶

V hlavě sedmé, obsahující trestné činy proti životu a zdraví, pak mezi sexuální delikty řadíme trestný čin vražda, ublížení na zdraví a ohrožování pohlavní nemocí.

§ 219 Vražda – objektem tohoto trestného činu je lidský život. Důležitým úkolem, se kterým se muselo trestní právo vypořádat, bylo určení a vymezení začátku a konce lidského života. Lidský život je zákonem chráněn i v případě, kdy člověk je smrtelně zraněn nebo nemocen. Objektívni stránkou tohoto činu je akt usmrcení a pachatelem se může stát jakákoli osoba. Pokud dojde k usmrcení pachatelem, který při usmrcování osoby prožívá sexuální vzrušení, nebo dojde-li k úmrtí oběti při násilném sexuálním chování, jedná se o tzv. sexuální vraždu. Sexuální vraždu páchají jak parafilní (agresoři a sadisté), tak neparafilní pachatelé (osoby s poruchou osobnosti). Sexuální vraždy vyvolávají u veřejnosti veliký zájem.³⁷ Český přední sexuolog Zvěřina rozlišuje dva základní druhy **sexuálních vražd**. Při prvním z nich je oběť prudkým útokem skolena nebo přímo usmrcena, a pak je s ní sexuálně manipulováno. Této vraždy se dopouštějí převážně patologičtí sexuální agresoři, převážně agresivní sadisté. Při druhém typu je oběť napadena, zavražďena, týrána, sexuálně zneužita a pak teprve usmrcena. Pachateli tohoto druhu vraždy jsou pak praví sadisté. Tato vražda bývá pachatelem dopředu

33 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

34 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 212

35 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

36 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 214

37 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 187

pečlivě naplánovaná. Pachatel sadista si jako oběť obvykle vybírá neznámou ženu, kterou sleduje a nakonec na vhodném místě přepadá. Zabíjí převážně uskracením, někdy ubíjí pěstmi, nějakým tupým předmětem nebo zbraní. Útoky jsou nejčastěji vedeny na prsa, genitálie a konečník. Někdy je zabití náhražkou sexuálního kontaktu, sadista při tomto činu cítí veliké vzrušení a po jeho dokonání velké psychické uvolnění.³⁸

§ 221 - 224 Ublížení na zdraví – objektem tohoto trestného činu je lidské zdraví a předmětem útoku člověk. Tento čin dělíme na dva stupně podle míry způsobeného ublížení. První stupeň je označován za ublížení na zdraví, tedy způsobení poruchy normálních tělesných nebo duševních funkcí, která znemožňuje nebo znesnadňuje poškozenému výkon obvyklé činnosti. Důležitými znaky jsou vliv ublížení na způsob života oběti a doba trvání ublížení, která má být delší než přechodná. Druhý stupeň je označován za těžkou újmu na zdraví, kterou se rozumí vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohydění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy a delší dobu trvající porucha zdraví. Trestné je zde jednání úmyslné i nedbalostní. Tohoto deliktu se dopouštějí parafilní i neparafilní jedinci³⁹

§ 226 Ohrožování pohlavní nemocí – zákon zde postihuje toho, kdo jiného vydá, byť z nedbalosti, nebezpečí pohlavní nákazy.⁴⁰ Zpravidla se tak stává při souloži. K trestnosti tohoto deliktu stačí ohrožení jediné osoby. Toto ustanovení je tak určeno k ochraně před ohrožením pohlavní chorobou. Tam, kde je skutečně jednáním pachatele u ohrožené osoby vyvolána porucha, tj. onemocnění pohlavní chorobou, se jedná již o trestný čin ublížení na zdraví. Tohoto sexuálního deliktu se mohou dopustit jak jedinci s parafilii, tak i neparafilní jedinci.

V hlavě osmé jsou uvedeny trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti: omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, obchodování s lidmi, vydírání, znásilnění, pohlavní zneužívání a soulož mezi příbuznými.

§ 231 Omezování osobní svobody – objektem je zde chráněný zájem osobní svoboda ve smyslu svobody pobytu. Objektívni stránka je založena na jednání, kdy pachatel brání jinému člověku užívat osobní svobody.

38 WEISS, P., *Sexuální vrazi*, Odbor prevence kriminality MV, Tiskový servis, Praha, 2002, s. 16

39 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004., s. 27

40 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

§ 232 Zbavení osobní svobody – je podmíněno trvalým nebo dlouhodobě trvajícím zbavením osobní svobody. Omezení a zbavení osobní svobody je možné pouze ze zákonem stanovených důvodů (ochrana společnosti, spojená s nápravným či léčebným ústavem). Jedná se o trestné činy trvajících a je pro jejich spáchání nutné úmyslné zavinění. Jsou páčány pachateli jako prostředek pro snadnější uskutečnění sexuálního deliktu. Například pachatel svou oběť unese a na neznámém místě skrývá a sexuální delikty páchá na oběti během jejího vězení.

§ 232a Obchodování s lidmi (novodobé otroctví) – spočívá v transportu osob za pomoci různých forem donucení, za účelem jejich vykořisťování (prostituce nebo nucené práce).⁴¹ Trestní zákon rozlišuje obchodování s osobami mladšími osmnácti let (odst. 1). Trestného činu se dopustí ten, kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let za účelem jejího vykořisťování (zde k trestnosti nemusí být použito donucení). A dále rozlišuje obchodování s osobami staršími osmnácti let (odst. 2). Zde je nutné použít k trestnosti násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužití omylu, tísně nebo závislosti oběti.

§ 235 Vydírání – tohoto činu se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl.⁴² Objektem je zde svobodné rozhodování člověka a je zde nutné úmyslné zavinění. Jako sexuální delikt to kvalifikujeme v případě, kdy pachatel přinutí jiného k sexuálnímu chování. Je-li použit násilný útok a oběti je vyhrožováno bezprostředním násilím nebo jinou újmou k donucení pohlavního styku, kvalifikuje se tento čin jako znásilnění. Ustanovení o trestném činu znásilnění je tedy ve speciálním vztahu k trestnému činu vydírání.⁴³

§ 241 Znásilnění – jedná se o typický sexuální delikt. Trestní zákon uvádí, že ten, kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo jinému obdobnému pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného.⁴⁴ Z toho je zřejmé, že oběti znásilnění nemusí být pouze žena, ale i muž, a za znásilnění není považována pouze soulož (spojení pohlavních orgánů), ale i jiný pohlavní styk (orální a anální). Donucením k souloži nebo jinému pohlavnímu styku rozumíme násilné jednání pachatele, kterým překonává vážně míněný odpor poškozeného. Využitím bezbrannosti poškozeného pak pachatelovo zneužití situace, ve které se poškozený nachází, a skrze tuto situaci (opilost, fyzické a duševní indispozice)

41 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 44-46

42 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

43 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 50

44 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

nemůže klást pachateli odpor. Pachatelé u tohoto deliktu jsou farafilní (patologická sexuální agresivita, agresivní sadismus, u dětí pedofilové) i neparafilní.

§ 242, 243 Pohlavní zneužívání – jedná se o velice závažný sexuální delikt, jelikož předmětem a obětí jsou převážně děti a mladiství, objektem pak jejich mravní a psychický vývoj.⁴⁵ Jedná se především o veškerou interakci mezi dítětem a dospělým, při níž je dítě degradováno na objekt sexuálních, nebo sexualizovaných potřeb dospělého.⁴⁶ Pachatelem tohoto činu je ten, kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije. Obětí je zase osoba mladší patnácti let, bez rozdílu pohlaví. Přísnější trestní sazba pro pachatele bude, pokud výše uvedené činy spáchá na osobě svěřené jeho doзору (právo a povinnost bdít nad svěřenou osobou) a zneužije (využívá závislosti její osoby ve svůj prospěch) její závislosti. **§ 243** je ve vztahu k osobám mladším osmnácti let a starších než patnácti let. Pachatel je zde stejný jako u výše uvedeného paragrafu, pouze je přidáno přimění k mimomanželské souloži. Předmětem sexuálního deliktu pohlavního zneužívání je osoba mladší patnácti let vždy, osoba mladší osmnácti let při zneužití závislosti. Objektivní stránkou je samotné vykonání soulože, nebo jiné pohlavní zneužití (akty podobné souloži nebo blížící se její povaze). Ze způsobů provedení těchto deliktů převládá pohlavní zneužívání formou tělesných kontaktů, poté obnažení genitálu pachatele a hlazení oběti. Koitus nebo orální styk se vyskytuje v menší míře.

§ 245 Soulož mezi příbuznými – jedná se o specifický trestný čin, který mohou spáchat pouze osoby v přímé příbuzenské linii, nebo sourozenci. Chráněn je zde jak morální zájem a zásady, tak zájem na zdravém potomstvu. Toto vychází z genetických, biologických a medicínských poznatků, kdy potomci rodičů bývají z blízkého příbuzenstva častokrát postiženi různými genetickými chorobami a degeneracemi.⁴⁷ Pachatelem tohoto deliktu je ten, kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo sourozencem.⁴⁸ Objektem je zde zásada nedovolující pohlavní styky mezi nejbližšími příbuznými. Objektivní stránkou je zde vykonání soulože, nikoli v jiné podobě. U sourozenců se jedná jak o sourozence s oběma společnými rodiči, tak o sourozence s jedním společným rodičem.

45 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 56-59

46 ČÍRTKOVÁ, L., *Forezní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 182

47 NOVOTNÝ, O. a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, ASPI Publishing, Praha, 2004, s. 70

48 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

V hlavě deváté jsou uvedeny trestné činy proti majetku. Tématu se týká pouze krádež.

§ 247 Krádež – chráněný zájem je u tohoto trestného činu vlastnictví a držba věci. Předmětem trestného činu krádeže jsou vždy věci cizí. Krádeže se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, způsobí tak škodu nikoli nepatrnou, čin spáchá vloupáním, bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě.⁴⁹ Pachatelem trestného činu krádeže může být jakákoli osoba, vyjma vlastníka předmětné věci, a vyžaduje se zde úmyslné zavinění.

V souvislosti se sexuálním deliktem dochází k trestnému činu krádeže především mezi osobami, které ke svému sexuálnímu vzrušení a uspokojení používají věci nebo předměty jiných lidí. Například fetišisticky parafilní jedinec se může dopustit krádeže při odcizení spodního prádla oběti.⁵⁰

Motivace trestných činů je různorodá a pestrá, takže u dvou identických trestných činů mohou být pohnutky a motivace pachatele zcela odlišné. Například spáchání krádeže může být jednou motivováno snahou získat majetek, jindy touhou po dobrodružství. Stejně tak je tomu, i pokud jde o trestné činy, jejichž spáchání má vazbu na lidskou sexualitu. I zde existuje celá škála motivů a pohnutek, přičemž nejnebezpečnějšími jsou ty, jež jsou důsledkem patologických změn v sexuální motivaci a v sexuálním chování. Existuje celá řada nejrůznějších definic toho, co je sexuálně motivovaný trestný čin, jaké jsou jeho znaky a projevy. Pro stručnou charakteristiku výše uvedených činů lze uvést, že jde o činy páchané pro bezprostřední sexuální uspokojení pachatele, které je v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti, v níž pachatel žije. Z toho tedy vyplývá, že podstata uvedených trestných činů je relativní a je zřejmé, že sexuálně motivovaným trestným činem může být i takové jednání, které již není v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti a trestné je jedině proto, že příslušné právní normy nebyly uvedeny do souladu se současnou morálkou. Příkladem může být zrušení trestního postihu homosexuality.⁵¹

Je tedy zřejmé, že to co činí charakter trestné činnosti, se může u některých jednání či situací postupně vytrácet právě s ohledem na měnící se společenské, právní a etické názory, případně stupeň fyzické vyspělosti oběti činu. Dochází k zeslabování až vymizení nebezpečnosti činu pro společnost, a tím i zániku materiálního znaku

49 ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

50 WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 95

51 WEISS, P., a kolektiv, *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, Grada, Praha, 2000, s. 18

skutkové podstaty trestného činu. Aby v konkrétním jednání skutečně šlo o trestný čin, nestáčí, že jsou jednáním pachatele naplněny znaky uvedené v trestním zákoně, ale je zapotřebí, aby toto jednání bylo ve své konkrétní podobě pro společnost nebezpečné. Je proto vhodné nejen sexuální chování společnosti vyhodnocovat, ale na trvalé trendy a změny také legislativně reagovat. Stíhat by se měla jen taková jednání, u nichž společenská nebezpečnost přetrvává, tj. tam, kde bylo k dosažení sexuálního uspokojení užito jakékoliv formy násilí, hrozby násilím nebo nátlaku, obětí činu bylo dítě a byla objektivně porušena veřejná mravnost.⁵²

Podle článku 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.⁵³ Z tohoto zcela jasně formulovaného ustanovení jednoho ze základních právních dokumentů našeho státu je tedy zřejmé, že každá osoba má nezadatelné právo rozhodovat o svém sexuálním životě, a to i v tom smyslu, kdy začne sama sexuálně žít. Neexistuje žádné právní ustanovení, které by komukoliv sexuální život zakazovalo, pokud by ovšem nedošlo ke konfliktu s právem, jako je tomu například při realizaci pohlavního styku s osobou mladší patnácti let. Pohlavní kontakt je pro tuto osobu bez jakéhokoliv omezení, zatím co pro toho, kdo sám starší patnácti let zmíněné praktiky realizuje s osobou mladší patnácti let, je trestným činem.

V poslední době jsme stále častěji konfrontováni s krutou pravdou únosů či odlákání, následného pohlavního zneužívání a vraždy dětí. Proto by měla již od nejútlejšího věku každému dítěti vštěpována zásada slušného vystupování, leč odstupu vůči cizím a neznámým lidem. Dítě musí vědět, jak odmítnou požadovanou „službičku“ či pomoc neznámému člověku, která se má realizovat na odlehlém místě. Bohužel mnoho dětských a rodičovských tragédií mělo až hrozivě stejný počátek. Čím více budeme při poučování dětí otevřenější, tím větší jim dáme šanci na přežití a tím větší možnosti vyjít z osudového setkání se „zdravou kůží“.⁵⁴

52 WEISS, P., a kolektiv, *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, Grada, Praha, 2000, s. 19

53 ZÁKON č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*

54 WEISS, P., a kolektiv, *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, Grada, Praha, 2000, s. 27

4. OSOBA PACHATELE

4.1 Trestní odpovědnost a znalecké posuzování

Funkce zákona podléhá v historickém vývoji a v různých kulturách nejčastěji k výkyvům, a to jak permissivním, tak i represivním směrem. Ani v naší společnosti, ani mezi našimi odborníky nedošlo zatím ke sjednocenému hodnocení trestní odpovědnosti u sexuálních delikventů. Objektivizace explorandových údajů je v soudní sexuologii neobyčejně svízelná. Znalci mají posoudit stav ovládacích a rozpoznávacích schopností pachatele v inkriminované době, aniž mohou reprodukovat jeho psychofyzický stav *tempore criminis*, úroveň sexuálního vyladění a komplex podnětů, které předcházely a doprovázely posuzovaný čin. Navíc je přirozené, že v situaci trestního stíhání využije vyšetřovaný občan svého práva odmítnout nebo zkreslit výpověď. Proto se málokdy podaří jednorázovým vyšetřením muže (který si celé roky vytvářel falešnou představu o svých pohlavních zájmech), získat věrný a definitivní obraz jeho preferovaných sexuálních aktivit. Devianti jsou neschopni navázat či udržet hodnotný partnerský vztah pro predispozici chovat se sexuálně atypicky nebo upřednostňovat nepřiměřený objekt na základě kvalitativně odlišné struktury své pohlavní motivace.⁵⁵

Protože deviantní činy vyvolávají ve společnosti negativní emoční odezvu, podléhají někdy společenskému tlaku i znalci z oboru soudní sexuologie. Není snadné uhájit si vnitřní nezávislost u takových případů, které pobouřily veřejné mínění. O objektivní postoj k činům příslušníků sexuálních menšin musí zápasit také ti, jimž připadly profesionální úkoly v posuzování nebezpečných deliktů. Tím spíše podléhají společenskému tlaku sexuální většina někteří devianti a vnímají svou odlišnost *egodystonně*, jako cosi osobnosti cizího. Postoje k vlastní anomálii mají významné důsledky pro průběhové formy u deviantů. Muži částečně akceptují svoji odlišnost vedou nejčastěji dvoukolejný život: navenek se přizpůsobí párovému soužití a své „úchylné“ potřeby ukájejí s prostitutkami nebo masturbačními doprovodnými fantaziemi. Tato rovnováha bývá labilní a u těchto deviantů dochází někdy k protisociálnímu jednání. Ještě nebezpečnější bývá úplné vytěsnění a popírání deviantních sklonů. Pak stačí akutní zátěž, delší emoční napětí nebo vliv drogy k jakoby impulzivnímu průlomů „úchylného“ sklonu. Deviantní muž, který si až dosud zalhával deviaci, může být zaskočen konáním, které nezůstane jednorázovým. Některý agresor se hledá a poznává právě až delikventním jednáním. Často k specifikaci parafilie a plnému sebepoznání devianta dochází až při jeho spolupráci s podobně postiženými osobami

⁵⁵ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 82

v situaci ochranné ústavní léčby. Na tuto skutečnost by měli myslet znalci, kteří posuzují trestní odpovědnost v ambulantních podmínkách. Přezkoumání diagnózy je proto jedním z úkolů ochranné ústavní léčby.⁵⁶

Vidět sexuální devianty jako lidi zcela prosté subjektivního soužení by však bylo krátkozraké. Osamělost, nízká sebeúcta, vnucená přetvářka, strach z diskriminace, stud a pocity viny patří k obrazu egodystonního prožívání sexuální úchylnosti. Jen někteří egosyntonní devianti hrdě obhajují své zaměření systémem racionalizací. Takovou ideologizaci vlastního problému pozorujeme občas u inteligentních pedofilů. Snáze si rigiditu svého programu přiznávají devianti v objektu. Naopak lidé úchylní v aktivitě, zejména patologičtí sexuální agresoři, se vyznačují sklonem vyložit si své chování jako situačně podmíněné. Ti pak bagatelizují protispolečenský kontext svého činu nebo i série deliktů. Odvolávají se na signály, vycházející od oběti, nebo vysvětlují ztrátu sebekontroly aktuální indispozicí. Často interpretují své ofenze jako výraz překotného přístupu normálního muže k normálnímu sexuálnímu objektu a pravidelně zanedbávají potřebu synchronizovat se ženou své erotické vzrušení. Pedofilním osobám bývá přisuzován rys infantilismu, násilníkům brutalita, sadistům bezcitnost apod., bez ohledu na skutečné poznatky z individuální psychodiagnostiky. Role diagnostika zase neopravňuje ani k žalobě, ani k obhajobě delikventa. Ani úloha zkušeného sexuologického experta není snadná. Lékař bezděky v deviantových očích ztělesňuje představitele sexuální většiny, před níž je nutno vlastní potřeby utajit. Deviant mnohdy nechce být registrován, trestán ani léčen. Přeje si zůstat navenek nenápadný a chce i na dále věřit vlastním racionalizacím. Svou anomálií přímo netrpí, naopak z ní získává specifický prožitek slasti a vzrušujícího nebezpečí. Většinou není motivován k důkladnějšímu sebepoznání. Ví, že úchylný akt mu přináší chvilkovou úlevu z vleklého sebeponižování, protože jinak často přebírá negativní mínění o sobě a podobných jedincích od příslušníků sexuální většiny. Proto deviant pravidelně očekává ze strany diagnostika odmítavý protipřenos.⁵⁷

4.2 Právní a bezpečnostní význam parafilii

Na rozdíl od ostatních duševních poruch a duševních chorob parafílie svého nositele nijak významně neomezuje mimo oblast sexuality. Sama přítomnost parafílie

⁵⁶ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 83

⁵⁷ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 26 - 29

nemá žádný morální ani trestně právní aspekt. Sexuální deviant je stejně důstojná osoba jako každý jiný člověk, je stejně plnoprávný občan jako každý jiný.

Každý sexuálně deviantní projev, který se stane předmětem trestního stíhání, by měl být posouzen znalecky. Znalci z oboru sexuologie a psychiatrie se shodli v tom, že přítomnost parafilie nijak významně nenarušuje schopnosti rozpoznávací (schopnost rozpoznat společenskou nebezpečnost inkriminovaného jednání). Pokud jde o schopnosti ovládací, může se vyšetřovatel nebo soud setkat s různým hodnotícím přístupem jednotlivých znalců. Sexuologové považují parafilii za vážnou poruchu duševního a sexuálního zdraví, za významnou determinantu lidského sexuálního chování. Znalci zkoumají nejen přítomnost či nepřítomnost parafilie, ale také její hloubku, sílu motivace (sílu pohlavního pudu), možnost ventilovat svoji pohlavní potřebu jiným, společensky přijatelnějším mechanismem a současně i další možné duševní poruchy a aktuální psychický stav i další okolnosti, za kterých k delikventnímu chování došlo. U sexuálních deliktů spáchaných nositelem parafilie nejčastěji usuzují na podstatné snížení ovládacích schopností, tak jak to uvádí obecné zásady pro ukládání trestů dle § 32 tr. zákona. Ve zvláštních případech však mohou ovládací schopnosti posoudit jako zcela vymizelé, nebo naopak zcela zachovalé tam, kde se parafilik mohl zdržet delikventního jednání, nicméně svévolně se rozhodl trestně právní normu společnosti nerespektovat.⁵⁸

4.3 Parafilní a neparafilní sexuální delikventi

Z forenzně sexuologického a psychologického hlediska je nutné rozlišit sexuální delikventy na ty, kteří trpí parafilii (deviací), tedy kvalitativní odchylkou sexuálního motivačního systému, a na ty, kteří se sexuálních deliktů dopouštějí v rámci jiné, většinou osobnostní či sociální patologie. V praxi se často setkáváme s tím, že se pojmy sexuální delikvent a sexuální deviant (parafilik) směšují, je pravděpodobné, že parafilní a neparafilní pachatelé se budou podstatně lišit i v jiných než pouze sexuálních charakteristikách.

Parafilní (deviantní) jedinci

Ze zastoupení parafiliků v populaci je zřejmé, že zdaleka ne každý z nich se skutečně dopouští sexuálních trestných činů. Zastoupení parafilních jedinců mezi pachateli sexuálních deliktů se přitom dle různých autorů liší. Ze sociokulturního

⁵⁸ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/praskr-1.doc>

hlediska jsou parafilní delikventi mladší (v průměru až o 10 let), mají vyšší vzdělání, vyšší inteligenci, častější problémy ve vztahu k rodičům i vrstevníkům, méně předmanželských sexuálních zkušeností, sexuálně začínají žít později, mají tendenci k častému ženění a menší sklon k užívání alkoholu a drog.

Parafilie je jistě natolik závažným celoživotním handicapem, že často i v podstatné míře ovlivňuje vývoj osobnosti postiženého a jeho vztahy k sociálnímu okolí.⁵⁹

Za základní znaky parafilního vývoje lze považovat:

- Atypické zaměření a chování v dětství. Setkáváme se s nimi u jedinců s narušenou sexuální identifikací (transsexuálů, transvestitů). Nejčastějšími znaky jsou zde záliby v hrách a hračkách příslušejících opačnému pohlaví. U parafiliků s deviací v aktivitě lze někdy rozeznat některé výstražné signály, např. u sadistů se v dětství lze často setkat s týráním zvířat, u sexuálních agresorů se zvýšenou obecnou agresivitou.
- Odlišná náplň masturbačních fantazií a polučních snů. Už v pubertě se u mnoha parafiliků projeví odlišná preference v obsahu masturbačních představ a erotických snů, odpovídající deviantnímu zaměření. U některých mohou pocity viny za tuto odlišnost vést k potlačování sexuality. Častý je však i opačný extrém – celoživotně zvýšená frekvence masturbace, která umožňuje alespoň fantazijní uspokojení deviantních potřeb. U nedelikventních parafiliků může být masturbace i celoživotně jediným zdrojem sexuální realizace.
- Výskyt funkčních sexuálních poruch při zahájení heterosexuálních koitálních aktivit (především erektní selhávání) nebo nápadně opožděný (výjimečně i předčasný) začátek sexuálních styků.
- Nápadný časový odstup mezi první heterosexuální koitální zkušeností a dalšími koitálními aktivitami. Zatímco u nedevariantních jedinců je zjevná tendence opakovat styk co nejdříve, u parafiliků může tento odstup trvat i roky.
- Slabá motivace k obvyklým sexuálním aktivitám. Projevuje se nezřídka nízkou frekvencí koitů nebo vyhýbáním se erotickým situacím. Častá je i frekvence nekoitálních aktivit před souloží nebo frekvence

⁵⁹ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 32

netypických sexuálních praktik. Parafilní jedinci často racionalizují tento nedostatek motivace zábranami, studem apod.

- Nedostatek sexuální empatie. Parafilici jsou často neschopni adekvátně dekódovat erotické signály ze strany žen, nezdědka je interpretují mylně. Projevují někdy nápadnou neobratnost při dvoření i nedostatek schopnosti porozumět sexuálním potřebám partnerky.
- Parcialistické zaměření. Na rozdíl od nedevariantních jedinců, u nichž jsou při dotazu na preferenci částí ženského těla nejčastěji uváděny klín a prsa, u sadistů či sexuálních agresorů to jsou hýždě a stehna, u pedofilů obličej apod.
- Absence hlubších citových vztahů. U parafiliků často chybí první platonické zamilování, později i prožitek „velké lásky“. Někdy je přítomna výrazná neschopnost dlouhodobě udržet osobně významný partnerský vztah.⁶⁰

Dnes platná Mezinárodní klasifikace nemocí (1992) v kapitole Duševní choroby a poruchy chování, charakterizuje **parafilie** jako sexuální impulzy, s fantaziemi nebo praktikami, které jsou neobvyklé, deviantní nebo bizarní. Poruchy, které sem patří, uvádí tab. č. 1. dle jednotlivých kódů zahrnutých do sekce *Poruchy osobnosti a chování u dospělých*.⁶¹

Tab. 2 : Poruchy sexuální preference

Parafilie	Kód
Fetišismus	F65.0
Fetišistický transvetitismus	F65.1
Exhibicionismus	F65.2
Voyeurismus	F65.3
Pedofilie	F65.4
Sadomasochismus	F65.5
Mnohočetné poruchy sexuální preference	F65.6
Jiné poruchy sexuální preference	F65.8
Porucha sexuální preference NS, sexuální deviace NS	F65.9

Zdroj: WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 32

60 BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 33

61 WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 31 - 32

Neparafilní jedinci

Podle zjištění Weisse a Zimanové (1995) jsou pro neparafilní jedince typické především problémy v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů podmiňujících jejich celkovou sociální maladaptaci (dysfunkčnost nukleární rodiny, obecná kriminalita, partnerská a profesionální maladaptace), zatímco u parafilních delikventů je defekt většinou omezen na oblast sexuální motivace a sexuální socializace.⁶²

Neparafilní pachatele sexuálních deliktů lze rozdělit do několika skupin:

- Sociosexuálně a psychosexuálně nezralí jedinci, kteří se z důvodů nedostatečného chápání společenských norem sexuálního chování, vysoké hladiny sexuální tenze či nedostatečné diferenciaci sexuálního objektu mohou dopustit deliktů nejrůznějšího charakteru – od pedofilních až po sexuální agrese.
- Jedinci s psychopatickou strukturou osobnosti, převážně s rysy nezdrženlivosti, s tendencí okamžitě vyhovět svým pudovým impulsům, jejichž sexuální trestná činnost bývá obvykle agresivního charakteru.
- Jedinci, u nichž jsou sexuální delikty podmíněné situačně, například vlivem alkoholu (expozice genitálu, sexuální agrese, hebefilní delikty), dlouhodobou sexuální deprivací či určitým podílem oběti na trestném činu (znásilnění).
- Hypersexuální jedinci se sníženou volní kontrolou a s převahou pudové složky nad erotickou komponentou sexuálního chování, u nichž se nejčastěji setkáváme s delikty sexuálně agresivního charakteru.
- Jedinci se sníženou schopností racionální kontroly sexuálního chování, podmíněnou vrozeným či získaným defektem ve sféře rozumových schopností – jedná se především o mentálně retardované nebo encefalopatické jedince mladšího věku nebo o starší jedince s poškozením CNS. U těchto pachatelů se nejčastěji setkáváme s delikty pedofilního charakteru.
- Psychotici s duševní chorobou, dopouštějící se sexuálních deliktů nejrůznějšího druhu. Tvoří však pouze nepatrné procento v rámci celkové sexuální kriminality.⁶³

62 WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 212

63 BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 31

4.4 Osobnostní charakteristiky pachatelů sexuálních deliktů

Před samotnou klasifikací jednotlivých parafilií nejdříve vymezím kategorii poruchy, která nepatří mezi jednotlivé parafilie, ale je sexuální poruchou a to **poruchou pohlavní identity**. Tuto poruchu chápeme jako nesprávnou identifikaci osobnosti s vlastním pohlavím. Jde o rozpojení biologického a psychologického pohlaví. Vnitřně se tyto osoby cítí příslušníky opačného anatomického pohlaví.

Do této skupiny poruch patří **transsexualismus**, porucha pohlavní identity spojená s trvalou touhou změny v opačné pohlaví, je trvalá. Tyto osoby se zajímají o módu (u mužů převlékání do ženských šatů), líčení, účesy, muži si nechávají pomoci hormonů zvětšovat poprsí, aby zvěrohodnily jejich ženský vzhled apod. Dále do této skupiny patří **transvetitismus dvojí role**, kde je účelem převlékání se do ženských šatů přechodný zážitek příslušnosti k opačnému pohlaví, na rozdíl od pravého transsexualismu však nedoprovázený touhou po trvalé změně pohlaví. Převlékání není spojeno se sexuálním vzrušením.⁶⁴

Ve výzkumech našich i zahraničních autorů, zabývajících se problematikou jednotlivých typů sexuálních delikventů, se můžeme setkat především s aplikací běžně používaných osobnostních dotazníků, méně pak s použitím projektivních psychodiagnostických metod. Mnohé studie se pak zaměřují spíše na určení sociokulturních charakteristik těchto jedinců. Zkoumají se především pachatelé tří typů nejběžnějších a současně ze společenského hlediska často i nejzávažnějších sexuálních trestných činů – sexuální agresori, expozéři genitálu a pedofilní delikventi.⁶⁵

Sexuální agresori

Tito jedinci bývají ve srovnání s pachateli sexuálních deliktů jiného charakteru mladší (většina do 30 let) a k prvním delikventním aktivitám u nich dochází do dvacátého roku věku. (Zvěřina 1987). Velmi časté je i spojení sexuální agrese s vlivem alkoholu a s delikty nesexuálního charakteru v anamnéze (Weiss 1989). Z hlediska výchovných podmínek je u sexuálních agresorů častý defekt v identifikační figuře otce (otec hostilní či chybějící ve výchově), konfliktnost manželství rodičů či výchova v ústavních zařízeních. Psychopatologické nálezy u těchto pachatelů jen u malé části svědčí o vážnějším duševním onemocnění, nejčastěji je u nich diagnostikována

⁶⁴ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 99 - 100

⁶⁵ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 66

porucha osobnosti – psychopatie, a to především s rysy nezdrženlivosti, explozivity, agresivity či sociální maladaptace. Častý je i typ schizoidního jedince s agresivními tendencemi ve vztahu k ženám. Jako problematická se u nich jeví i oblast sexuální socializace, a to ve smyslu jejich neschopnosti citové angažovanosti v partnerských vztazích či neschopnosti udržení těchto vztahů. Pouze menší část zmíněných pachatelů však trpí parafilii ve smyslu patologické sexuální agresivity či sadismu.

Z psychologického hlediska jsou tyto jedinci nejčastěji charakterizováni jako např. sociálně odcizení, egocentričtí s nedostatečnou kontrolou impulzů, depresivní, s nízkou sociální inteligencí, komunikabilitou a empatií. Sexuální agrese je výrazem hostility u jedinců, kteří se cítí slabí, neadekvátní a závislí. Weiss (1993) charakterizuje sexuální agresory jako sociálně nejisté, izolované, impulzivně agresivní, u nichž je sexuální agrese kompenzací pocitů neadekvátnosti.⁶⁶

Expozéři genitálu

I když největší část expozérů genitálu jistě tvoří jedinci trpící pravou parafilii ve smyslu exhibicionismu, pouze komplexním sexuologickým vyšetřením lze vyloučit, zda se v konkrétním případě nejedná o pachatele trpícího závažnější chorobou motivace. Tuto aktivitu např. volí někteří sexuální agresori či (v případě exhibic před dětmi) pedofilové jako náhradní způsob dosahování sexuálního vzrušení místo společensky nebezpečnějších forem sexuální agrese. Exhibicionismus je vůbec nejrozšířenější parafilii. V mladším věku bývá u pachatelů tohoto typu kompulzivita deviantního chování velmi naléhavá a opakovatelnost exhibicionistických aktů vysoká. Specifická kriminální recidivita (a to i přesto, že většina deliktů tohoto druhu zůstává neohlášená – latentní) patří k nejvyšším. V mnoha případech však lze předpokládat, že požití alkoholu slouží pachateli jako pouhá racionalizace deviantního chování (jako odůvodnění je pro pachatele i jeho okolí vliv alkoholu nejpríjemnějším vysvětlením). Řada pachatelů má rovněž pocit viny či studu po spáchání trestného činu. Z hlediska inteligence je u těchto jedinců opakovaně zjišťována tendence k nadprůměru, v oblasti vzdělání a profesionální adaptace pak nejmenší problémovost. I když někdy bývá mezi exhibicionisty zjišťováno poměrně vysoké zastoupení jedinců bez heterosexuálních koitálních zkušeností, jejich schopnost partnerské adaptace je obvykle uspokojivá.

Z psychologického hlediska jsou tyto jedinci nejčastěji spojováni s neurotickými poruchami (neuróza kompulzivního charakteru), avšak výskyt závažnějších

⁶⁶ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 66 - 67

psychických poruch je u nich vzácný. Exhibicionisté jsou většinou charakterizováni jako uzavření, stydliví, plaší, vnitřně nejistí, konzervativní, puritánští, sociosexuálně retardovaní. Dále je u nich nalézán profil svědčící o depresivitě, odcizení, nedostatečné síle ega a schizoidních tendencích. U opakovaně trestaných expozerů jsou však někdy diagnostikovány explozivní, agresivní a asociální osobnostní rysy.⁶⁷

Pachatelé pedofilních deliktů

Ve srovnání s předchozími skupinami sexuálních delikventů je nejvyšší průměrný věk právě u pachatelů trestných činů pohlavního zneužívání – jsou pedofilní delikventi nejčastěji středního věku (s vrcholem od 35. - 45. rokem věku). Současně však delikty tohoto druhu najdeme i u adolescentů (s vrcholem v pubertě) a u senescentů (s vrcholem mezi 55. - 65. rokem věku). Zastoupení pravých parafiliků je u pachatelů pedofilních deliktů podobně jako u sexuálních agresorů pouze částečné.

Podle charakteru preferovaného objektu lze pedofily rozdělit na heterosexuální (apetující nejčastěji dívky ve věku 6 – 12 let), homosexuální (s nejčastější apetencí chlapců ve věku 12 – 15 let) a bisexuální (ambisexuální). U první skupiny pachatelů je užší citová vazba k objektu, u homosexuálních pedofilů pak spíše agresivní a k orgasmu směřující jednání. Poslední skupina je zřejmě početně nejmenší.⁶⁸

Z hlediska charakteru výchozí rodiny je u těchto pachatelů, a to dokonce častěji než u sexuálních agresorů a expozerů vysoký výskyt disfunkčního výchovného prostředí, disharmonické vztahy a neadekvátnost identifikační figury otce. I ve vlastním dětství pachatelů bývá i sexuální viktimizace (nejednou incestního typu). U pedofilních pachatelů se uvádí největší zastoupení jedinců žijících v manželství či v minulosti ženatých osob a kvalita partnerského vztahu bývá uspokojivá.

Z hlediska sociální adaptace jsou pedofilní delikventi (především ti, u nichž nebyla zjištěna porucha sexuální motivace ve smyslu parafilie) často problémoví, opakovaně je u nich zjišťována nižší úroveň profesionální kvalifikace, vysoká nesexuální kriminalita a nadužívání alkoholu. Osobnost pachatele pohlavního zneužívání lze rozdělit na dva typy: na *fixovaný* typ, který odpovídá pedofilnímu deviantovi a na *regredovaný* typ, který odpovídá situačnímu jedinci, orientovaný na osoby srovnatelného věku. Deliktu se dopouští impulzivně, pod vlivem stresu a často s intoxikací alkoholem.

⁶⁷ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 67 - 68

⁶⁸ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 68

Homosexuální pedofil, jakožto psychopatická osobnost, se orientuje na chlapce proto, že jsou bezpečnými objekty, které lze snadno ovládat. Dále odmítá svou homosexualitu, lpí na ženách (kvůli péči a podpoře) a snaží se dokázat si svou mužskou hodnotu. Za systémovou záležitost se považuje incest, na jehož vzniku se podílí rovnoměrně otec i matka (incest otce s dcerou). Pokud jde o osobnost otce, tak se u něj často vyskytuje autoritativnost, agresivita, možná závislost na alkoholu či drogách, mívá nižší inteligenci, eventuálně jinou psychopatologii, která zhoršuje jeho schopnost sebekontroly.

Osobnost recividního pachatele trestného činu pohlavního zneužívání lze kromě jiných popsat jako jedince, s blokem emocionálních vazeb, submisivitou, nízkou tendencí k riziku – má nízké zábrany vůči trestné činnosti. V anamnéze těchto recidivistů se nevyskytují poruchy chování, typické pro běžnou kriminální populaci (záškoláctví, útoky z domova, zhoršené známky z chování). Trestný čin páchají typicky jako samostatní pachatelé a nebývají *tempore criminis* pod vlivem alkoholu. Situaci obvykle hodnotí jako „provokující“, jejich kriminální kariéra má monotropní povahu, tzn. Páchají převážně tentýž trestný čin a interval recidivy u nich bývá delší tři roky.⁶⁹

Z hlediska psychopatologického jsou u pedofilních delikventů nejčastěji diagnostikovány poruchy osobnosti, psychózy a mentální defekty jsou u nich spíše vzácné. Relativně častý je výskyt neurotických příznaků v dětství, anomální socializace a psychosexuální nezralost. Ve srovnání s jinými delikventy mají vyšší sociální introverzi, u homosexuálně zaměřených pak emocionální problémy a u heterosexuálně orientovaných především tenzi. Pedofilové mají nižší sebevědomí, jsou méně agresivní, introvertní, mají silnou potřebu ponížení a nízkou potřebou výkonu. Dále mají emoční poruchy, trpí úzkostí, jsou vztahovační a méně adaptabilní, jejich sebeakcepce je nedostatečná.

Celkově lze shrnout, že pro všechny tři uvedené skupiny pachatelů sexuálních deliktů je charakteristická dysfunkčnost výchozí rodiny a neadekvátnost identifikační figury otce. U většiny lze nalézt defekty sexuální socializace a psychosexuální nezralost. Zatímco pachatelé sexuální agrese a expozéři genitálu jsou obvykle muži ve třetím deceniu, průměrný věk pachatelů pohlavního zneužití je až kolem 35 let. Především u sexuálních agresorů a nedelegantních pedofilních delikventů je v anamnéze častý výskyt sociálně maladaptivních znaků, včetně trestných činů nesexuální povahy. Partnerská adaptace je nejhorší u pachatelů sexuálních agresí. U exhibicionistů

⁶⁹ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 69

a především u pedofilů ji lze považovat za uspokojivou. Výskyt závažnějších duševních chorob je u všech tří skupin spíše vzácný, u sexuálních agresorů je však diagnostikována psychopatická struktura osobnosti a u exhibicionistů neurotická porucha kompulzivního charakteru.⁷⁰

5. DEVIANTNÍ CHOVÁNÍ

Deviantní chování je to takové chování, které porušuje jednu z podmínek normálního sexuálního chování (kromě incestu). U deviantů se však deviantní způsob dosahování vzrušení stává preferovaným způsobem a je upřednostňován před normálními sexuálními aktivitami, i když jsou dostupné a neexistují překážky normální sociální interakce. Podle doc. Zvěřiny je sexuální deviace „kvalitativní odchylka sexuálně motivačního systému“.⁷¹ V literatuře se ale můžeme setkat i s jinými definicemi. Obecně přijatá a vyčerpávající definice sexuální deviace však zatím neexistuje.

5.1 Sexuální deviace

Sexuální deviace se rozeznávají jako tzv. jádrové deviace, tedy deviace v užším slova smyslu, kde deviantní jedinec není vůbec schopen normálního sexuálního chování a je schopen pouze chování deviantního. Dále deviace v širším slova smyslu, kde je deviantní zaměření sice méně hluboké, ale jednoznačně převažuje sexuální charakteristika jedince, a významně tedy ovlivňuje motivaci jeho jednání. Takový deviant je schopen být dobře vzrušen jen jeho deviaci přiměřeným sexuálním objektem nebo aktivitou. Normální sexuální objekty a aktivity jsou pro něj méně přitažlivé. V mezích širší normy jsou také možné deviantní rysy osobnosti, které však nelze považovat za sexuální deviaci v pravém slova smyslu, svědčí spíše o toleranci deviantních podnětů v situacích sexuální nouze.

Z klinické praxe vyplývá, že předmětem abnormální erotické preference se může stát v podstatě cokoliv a různé jsou i možné deviantní způsoby dosahování sexuálního uspokojení. V následujícím přehledu budu uvádět nejvýznamnější deviace v objektu či v aktivitě (za kritérium významnosti zvolím především hledisko nebezpečnosti pro devianta nebo pro jeho okolí, a ty, jejichž výskyt je nejčastější). Základní motivační

70 BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 68 - 70

71 <http://industry.biomed.cas.cz/kamil/filedb/download.php?file=355>.

mechanismy budou v zásadě u všech podobné. U některých dále uvedených preferencí (zvláště pak u gerontofílie, zoofílie či nekrofilie) je sporné, zda se jedná o sexuální deviaci v pravém slova smyslu, nebo jestli jde pouze o náhražku sexuálního uspokojení osob, které mají omezenou nebo zcela znemožněnou příležitost k normálnímu sexuálnímu uspokojení.⁷²

Podle Mezinárodní klasifikace nemocí jednotlivě popíší sexuální deviace dvojího druhu. **Deviace v aktivitě** (*deviatio in modo*), kde jde o poruchy dvoření - *courtship disorders*, tedy poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Dále **deviace v objektu** (*deviatio in objecto*), kde se jedná o parafilní cílové preference – *paraphilic target preferences*, kvalitativní poruchy sexuální motivace charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy. Kromě těchto základních pak rozeznáváme deviace kombinované (polymorfní), u nichž se vyskytuje současně více druhů deviantních preferencí.⁷³

Deviace v aktivitě (in modo)

Deviace v aktivitě, jak už bylo výše zmíněno, jsou charakterizovány jako poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Mezi jejich hlavní představitele lze zařadit voyeurismus, exhibicionismus, frotérismus, tušerství, patologickou sexuální agresivitu, agresivní sadismus, sadomasochismus a jiné podobné poruchy (kleptofílie, telefonní skatofílie atd.).⁷⁴

Voyeurismus (skoptofílie, slídičství) – název pochází z francouzského *voir* – vidět. Vzrušení je u této deviace dosahováno sledováním intimního počínání nic netušících anonymních objektů (svlékajících se, močících či masturbujících žen, souložících párů), spojených většinou s masturbací. Nejčastějším vysvětlením pro voyeuristické chování je předpoklad, že jde o sexuální stimulaci bez hrozby sexuálního kontaktu či odmítnutí. Voyeuři stráví často celé hodiny obcházením domů či dívčích internátů a mají obvykle své „rajony“, v nichž přesně vědí, kde a kdy mohou sledovat své vytipované objekty v intimních situacích. Někdy si vybírají určitá povolání (umývání oken) či koníčky (astronomii), které jim poskytují zvýšenou příležitost k realizaci svých potřeb a současně přijatelné alibi při eventuálním chycení.

72 WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 33

73 <http://industry.biomed.cas.cz/kamil/filedb/download.php?file=355>.

74 WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 33

Mnozí voyeurů se během své deviantní „kariéry“ i odhalují. Kromě exhibicionistických aktivit jsou u těchto jedinců zjišťovány i jiné deviantní projevy např. frotérsko-tušerského charakteru. Při klinickém či forenzním vyšetřování voyeurů je třeba myslet na možnou přítomnost jiných sexuálních preferencí. Například pokud je voyeur přichycen při svých aktivitách v blízkosti dětského koupaliště, bude hodnocen jako osoba s poruchou pedofilní preference. Pro některé voyeurů je deviantní aktivita exkluzivním způsobem uspokojování sexuálních potřeb, pro jiné preferovanou, ale ne jedinou podmínkou sexuálního vzrušení. U jiných se mohou deviantní potřeby objevit epizodicky při stresu, manželských konfliktech a dlouhodobé sexuální deprivaci.

Do konfliktu se zákonem se většinou nedostávají, jejich aktivity zůstávají zpravidla neodhalené. V případě přichycení jsou stíháni pouze za narušování domovní svobody nebo za krádež drobností (suvenýrů). Pokud jsou odhaleni při masturbaci, mohou být stíháni za výtržnictví. Problém uspokojení svých potřeb mohou alespoň částečně řešit i společensky přijatelným způsobem, jako je např. sledování striptýzových představení, peep shows a live shows, či vizuální pornografie. U voyeurů je deviantní preference celoživotní. Svou kariéru začínají už pře patnáctým rokem věku. Sami devianti vyhledávají odbornou pomoc zřídka. Většinou nejsou při svých aktivitách nikdy přichyceni a ženy o svých zkušenostech s voyeurů rovněž nemohou vypovídat, jelikož samy většinou nemají tušení, že jsou pozorovány. U žen nebyly popsány případy voyeurismu v pravém slova smyslu. Může to souviset s odlišnou sexualitou. Muži tendují více k anonymnímu sexu, jsou více vzrušováni vizuálními erotickými signály.⁷⁵

Exhibicionismus – název pochází z latinského *exhibere* – nabídnout, ukázat. Vzrušení je dosahováno odhalováním genitálu před neznámými ženami či dívkami. Toto odhalení je někdy spojeno s erekcí a s masturbací. Exhibicionismus patří k nejčastěji se vyskytujícím sexuálním deviacím s vysokou recidivou. U některých se potřeba expozice genitálu vyskytuje pouze v určitých obdobích (krize, manželský konflikt), u jiných je potřeba přítomna permanentně a realizují ji formou masturbačních fantazií.

Pravý exhibicionista bývá většinou spíše bázlivý a nesmělý muž, často sociálně a partnersky dobře adaptovaný. Se svými objekty obvykle nenavazuje žádný kontakt, nekomunikuje s nimi a dodržuje od nich určitou vzdálenost. Maximálně na sebe upozorní písknutím či zakašláním. K sexuálnímu vzrušení mu stačí pohled kolemjdoucí ženy či dívky, vědomí, že jí byl viděn on, resp. jeho penis. Často žije v iluzi, že ženám

⁷⁵ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 34 - 36

se jeho chování líbí, že je dokonce sexuálně vzrušuje. Exhibice obsahuje jakési nevědomé přání po pozitivní reakci objektu, exhibicionista chce, aby žena přihlížela zvědavá a fascinovaná. Jestliže očekávaná reakce chybí nebo je odmítavá (soucit, opovržení), pocit psychického napětí obvykle vyhasne a zůstává pouze pocit zahanbení. Exhibici ukončí, opouští místo, ale dokud nedosáhne svého uspokojení, opakuje svou exhibici jinde. Exhibice někdy probíhá bez erekce, obvykle je však spojená s erekcí a s masturbací. K orgasmu dochází během této aktivity nebo následně s představou prožití exhibice. Exhibicionisté obvykle vyhledávají osamělá místa (parky, podchody), někdy exhibují i z okna svého bytu či auta. Většina exhibic probíhá za denního světla, nejčastěji mezi 8.-9. hodinou ranní a mezi 15.-17. hodinou odpolední, nejvíce od pátečního do nedělního večera (kdy je spácháno obecně nejvíce sexuálních deliktů). Pokud je pachatel chycen, může být podle naší legislativy obviněn a stíhán za trestný čin výtržnictví. V posledních letech se však tyto činy řeší spíše v rámci přestupkového řízení. Latentní kriminalita je u této delikvence vysoká.

Exhibicionistické chování se může také objevit u homosexuálně orientovaných mužů. Expozice genitálu před cizími muži (v parcích, veřejných záchodcích) má však většinou charakter nabídky k anonymnímu sexuálnímu styku. Ne každý expozér genitálu je však pravý exhibicionista. Pokud se dopouští exhibic před dětmi, jedná se většinou o pedofila. Pokud pak expozér zkracuje vzdálenost k ženám (navazuje s nimi většinou vulgární komunikaci), chce v nich vzbudit strach či se přímo snaží o fyzický kontakt, je pravděpodobné, že se jedná o sexuálního agresora či sadistu. Exhibicionismus u žen – případy, kdy ženy pociťovaly sexuální vzrušení a uspokojení při anonymním odhalování nader a genitálu před cizími muži má spíše charakter přitahování pozornosti.⁷⁶

Frotérismus – u frotérismu je vzrušení dosahováno třením se o anonymní, neznámé ženské objekty v tlačenicích (ve frontách, hromadných dopravních prostředcích). Muži trpící touto poruchou předstírají, že těla ženy dotýkají svým erigovaným penisem náhodou a neúmyslně, nicméně jim tato činnost přináší vzrušení a nezřídka končí i ejakulací na šaty dotýčných objektů. Do střetu se zákonem se dostávají zřídka, protože většina žen nerada riskuje veřejnou scénu upozorněním na chování pachatele a raději v těchto případech vystoupí např. z tramvaje nebo se snaží odsunout na jiné místo bez

⁷⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 37 - 44

viditelného odmítnutí. Někdy si ženy uvědomí, že se staly objektem frotéra, až dodatečně, když zjistí znečištění oděvu spermatem.⁷⁷

Tušerství – tušér dosahuje vzrušení doteky intimních míst anonymních ženských objektů. Tento deviant jakoby náhodou sáhne např. v parku či dopravním prostředku na ňadro, hýždě nebo genitál kolemjdoucí ženy. Někdy tyto doteky realizuje zezadu. Frotérské a tušerské chování se nezdá vyskytovat současně u jednoho devianta. Obě tyto aktivity jsou zařazeny ke kontaktnímu deviantnímu chování, kde pachatel svým počínáním narušuje ne už pouze psychické, ale i fyzické teritorium svých eroticky nevytvořených objektů bez jejich souhlasu. Lze je proto hodnotit jako mírnější formu přímé sexuální agrese. Frotéři ani tušéři přitom nenavazují se svými objekty žádný bližší (verbální) kontakt. Ještě nebyl zjištěn žádný případ ženy s frotérským nebo tušerským chováním.

Patologická sexuální agresivita – sexuální vzrušení a uspokojení je muži dosahováno překonáním odporu napadené anonymní ženy a minimalizací její kooperace. U této agresivity přitom není zřejmá žádná sadistická vložka v pravém slova smyslu (pachatelé oběť netrápí a neprodlužují její utrpení). Přesto patří k nejnebezpečnějším deviacím.

Chování deviantního sexuálního agresora má predátorské rysy – svou oběť často po vyhlédnutí vskrytu pronásleduje, přepadá ji pak ze zálohy na opuštěném místě nebo na místě odkud žena nemůže utéci (ve výtahu), povalí ji na zem, či použije zbraň a vyhrožuje jí poraněním či zabitím. Někdy může od objektu vyžadovat i vaginální či anální soulož, orální dráždění a masturbaci. Jeho jednání nepředchází většinou žádný pokus o verbální či jiný bližší kontakt. Tito jedinci reagují zvýšeným sexuálním vzrušením na popisy scének zahrnující obviňování oběti či hněv a více reagují i v situaci alkoholové intoxikace nebo po předchozí expozici agresivní pornografie. Zdaleka ne každý muž, který se dopouští sexuálního násilí, je deviantní sexuální agresor. Většina pachatelů trpí jinými než sexuálními poruchami (intoxikace alkoholem, porucha osobnosti, mentální retardace apod.). Deviantní sexuální agresori bývají ve srovnání s jinými pachateli sexuálních deliktů jiného charakteru mladší (do 30 let věku) a k prvním delikventním aktivitám dochází do 20. roku věku. Mají dřívější a četnější sexuální kontakty a puritánské postoje k sexuálním otázkám. Sexuální socializace je problematická – neschopnost se citově angažovat v partnerských vztazích

⁷⁷ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 45

(vliv výchovy v ústavech či chybějící výchova otce). Tito jedinci jsou neodpovědný, nezralý, podezíravý, mají nedostatek empatie a soucitu, nízkou komunikabilitu a jsou depresivní.

Homosexuální agrese – z klinické praxe je zřejmé, že násilné přinucení k sexuálním stykům se vyskytuje i mezi jedinci stejného pohlaví. Tyto styky mohou u mužských a ženských obětí vést i k závažnějším psychickým následkům než v případě znásilnění heterosexuálních. Homosexuální agrese probíhá i ve formě náhražkové – znásilnění odehrávající se ve věznicích či jiných zařízeních, kde prožívají dlouhodobou deprivaci.⁷⁸

Agresivní sadismus – agresivní sadisty (též útočné, predátorské) lze charakterizovat jako devianty, kteří pro dosažení vzrušení potřebují objekt svého zájmu před stykem, během něho či místo styku učinit nehybným. Do stejné kategorie patří i většina sexuálních vrahů – ani jim pravděpodobně nejde primárně o zabití, ale o znehybnění objektu. Pro tyto devianty je důležitá především možnost s oběťmi libovolně manipulovat. Někteří z nich po činu poškozují genitál obětí, uřezávají části jejich těla (prsas, genitál), později s nimi masturbují či je pojídají (nekrofilní sadismus). V anamnéze nacházíme často i jiné deviantní aktivity. Ve většině případů na sebe sexuální vrah již v minulosti upozornil spácháním nějakého méně závažného deliktu, jehož deviantní motivace byla znalci-lékaři podceňena – zejména atypickou expozicí genitálu, pokusem o znásilnění, znásilněním nebo jinými projevy sexuální agresivity. Tito pachatelé začínají obvykle vraždit před 27. rokem věku, jejich oběťmi jsou většinou ženy a předem pečlivě vytipovány. Metodou zabití je nejčastěji uškrcení, méně často pak ubití pěstmi nebo předmětem či zbraní. Údery jsou zpravidla vedeny na prsas, genitálie nebo na konečník oběti. Častá je snaha aranžovat tělo oběti po její smrti do různých poloh. Před zabitím někdy pachatel nutí oběť k felaci, análnímu styku, jindy vsouvá do konečníku či pochvy různé předměty. Při činu pachatel obvykle cítí velké vzrušení a po jeho dokonání velké psychické uvolnění (má erekci s ejakulací, někdy masturbuje díky představě utrpení oběti). Sexuální vrazi si nezřídka z místa činu odnášejí nějaký předmět (kabelku, šátek či spodní prádlo), který slouží jako fetiš. Někdy si mučení a vraždu nahrávají na video nebo popisují v deníkových záznamech. Pachatelé mají obvykle pocit méněcennosti a sadistický čin jim dodává pocit triumfu, moci a nadvlády. Vraždí často po události, při níž měli pocit útoku na vlastní

⁷⁸ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 46 - 57

sebevědomí. Ve vztazích k ženám mají celoživotní problémy. Pracují často jako řezníci a mnozí mají velký zájem o nacismus a černou magii (mají sbírky sadistické, detektivní či válečné literatury). Normální pornografie v nich nebudí žádné vzrušení. Mají základní nebo nižší vzdělání, tendují k nižšímu IQ, trpí těžkou psychopatií a jsou sociálně izolovaní. Během výkonu trestu jsou pachatelé obvykle vězni se vzorným chováním.

I když sadistické vraždy jsou v podstatě vzácné, sdělovací prostředky často vytvářejí opačný dojem. Každý podobný čin totiž vyvolává obrovský zájem veřejnosti, a navíc sadističtí vrazi skutečně patří k těm nejbezpečnějším a jejich činy k těm nejnápadnějším.

Méně nebezpečnou skupinou agresivních sadistů jsou tzv. *žiletkáři*, kteří v tlačenicích rozřezávají svrchní oděv žen žiletkou nebo břitvou. Symbolicky oděv žen znečišťují a znehodnocují i tzv. *saliromani*, kteří se vzrušují tím, že v davu potřísňují šaty anonymních objektů, obrazy či sochy kyselinou či lepidlem. Při této činnosti někdy i ejakulují. Silní sadistická ideatorní fantazijní složka bývá u těchto deviantů typická.⁷⁹

Sadismus a masochismus – sadismus získal název podle francouzského spisovatele a filozofa markýza A. de Sade (1740 – 1814), autora knih *Justine* a *Juliette*, v nichž popisoval sexuální zkušenosti lidí, kteří získávali potěšení z bití a ponižování svých partnerů. Masochismus je nazván podle rakouského spisovatele hraběte L. von Sacher-Masocha (1836 – 1895), autora knihy *Venuše v kožiše*, ve které popisuje potěšení z podrobení se.

U sadismu je vzrušení dosahováno dominancí, totální kontrolou objektu. Sadista je vzrušován fyzickým a duševním utrpením oběti a pocitem, že oběť je plně v jeho moci. U masochismu je vzrušení dosahováno totálním odevzdáním se partnerovi, vlastním ponižením či utrpením. Ve smyslu sexuální deviace se u sadismu i masochismu jedná pouze o ten typ chování, které směřuje jednoznačně k sexuálnímu vzrušení a uspokojení. Oba termíny se často vyskytují společně, mluvíme pak o sadomasochismu. Sadomasochistické aktivity se u heterosexuálů i homosexuálů nejčastěji vyskytují ve formě tzv. partnerského sadomasochismu, kde jsou potřeby partnerů komplementární, odehrávají se za vzájemného souhlasu a bez pocitů studu či viny. V mnoha zemích existují i sadomasochistické kluby. U této deviace tedy nemusí

⁷⁹ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 58 - 64

být naplněna podmínka anonymity objektu, která je obvyklá u ostatních deviací v aktivitě. Tito jedinci používají k dosažení orgasmu různorodé praktiky, od bičování (flagelace), (sebe)svazování za účelem znehybnění (bondage), fyzickému (sebe)poškození – fistingu (zasunování pěstí až celé ruky do konečníku či pochvy), až k výlučně psychologickým metodám spojeným s hraním rolí. Často používají různé rekvizity (hole, biče, pouta, pásy přes oči, dŮtky, různé obleky atd.) ke hraným scénám např. inscenovaná vražda, válka, inkvizice, otrokářství apod. Masochisti nacházejí požitek a rozkoš v utrpení a bolesti, které jim způsobuje jejich sexuální partner či prostitutka, v naprostém odevzdání se partnerovi. Necháávají se dobrovolně bičovat, poutat, pálit ohněm, propichovat jehlami penis i varlata. Někteří jedí i hmyz, stolicí, pijí moč své dominy atd. Bolest musí být udržena v přesně určených hranicích a musí být nepříjemná, ale ne nesnesitelná. Některé vzrušuje i přeměna v psa či jiné zvíře nebo v nemluvně, pro jiné je atraktivní plnit ponižující příkazy, líbat anus, masturbovat apod.

Jako masochistická může působit i sexuální asfyxifilie, kde dochází k sexuálnímu vzrušení a někdy i k ejakulaci při přidušení. Za nebezpečné aktivity lze považovat i praktiky se stimulací elektrickým proudem a požívání různých jedů. Tyto aktivity nejednou končí i smrtí devianta. Zvláštní formou sadismu, zaměřeného především na děti a dospívající, je tzv. sadismus pseudopedagogický.⁸⁰ Hlavním znakem tohoto druhu sadismu je důraz na poslušnost a disciplínu. S těmito sadisty se setkáváme v profesích učitelských či vychovatelských.⁸¹

Jiné deviace v aktivitě

Eretografomanie – z řeckého slova *grafō* – píši. Vzrušení je zde dosahováno psaním dopisů s erotickým obsahem anonymním ženským objektům. Erotofrafoman při psaní obvykle masturbuje, vzrušuje a uspokojuje ho představa, jak adresátka čte jeho dopis, a eventuálně i představa toho, co přitom prožívá (vzrušení, zájem strach apod.). Dopisy mívají často sadistický charakter, vždy jsou však obscénní.

Telefonní skatofilie – z řeckého slova *skopein* – dívat se. Deviace je podobná předchozí, vzrušení je zde dosahováno anonymními telefonáty s erotickým obsahem. Při hovoru skatofilici většinou masturbují. Pokud je obsah jejich řeči pro ženu ponižující či výhrůžný, je velmi pravděpodobné, že trpí i sadismem a jsou potenciálně

⁸⁰ PAVLOVSKÝ, P., *Soudní psychiatrie a psychologie*, Grada, Praha, 2001, s. 132

⁸¹ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 64 - 72

nebezpeční. Mnoho neparafilních osob během života zavolá na erotické linky, ať už ze zvědavosti nebo jako náhražky partnerského sexu.⁸²

Klysmafilie – z řeckého slova *klyσμα* – klystýr. Označuje vaginální nebo anální stimulaci přijímáním klystýru, obvykle naplněného teplou vodou či jinými látkami (čajem, alkoholem nebo vzduchem). Jedná se především o masturbační praktiky, někdy je aplikován i v rámci heterosexuálních či homosexuálních partnerských aktivit.

Uretrální manipulace – má podobné rysy jako předchozí deviace. Erotický zájem je zde však koncentrován na oblast močové trubice, resp. její dráždění pomocí vsunování objektů (prstů, drátů, svíček, tužek apod.).

Triolismus – z francouzského slova *trios* – tři. Erotickou preferencí je zde pozorování partnerky při sexuálním styku s jiným mužem, ukazování nahé partnerky, nebo naslouchání vyprávění partnerky během milování o jejích sexuálních zkušenostech s jinými muži.

Repertoár dalších možných deviantních aktivit může být téměř nevyčerpatelný, ve většině popisů jiných než uvedených preferencí se však jedná spíše o kazuistická zpracování vzácně se vyskytujících poruch.⁸³

Deviace v objektu (in objecto)

Jako deviace v objektu se označují kvalitativní poruchy sexuální motivace charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy, tedy tím, na jaký objekt je orientována sexuální apetence. Patří sem především pedofilie, fetišismus a transvetitismus.

Pedofilie – z řeckého slova *pais* – hoch, dítě a *philós* – milovník. Pedofil je tedy milovník dětí. U této deviace jde o erotické zaměření na objekty v prepubertálním věku, tedy o chlapce a dívky bez znaků dospívání (chybějící ochlupení a prsů u dívek). Pedofilie je jednou z nejčastějších deviací v objektu. Postihuje především mužskou část populace (poměrně vzácně se vyskytuje u žen, kterou potom svou erotickou aktivitu zaměřují jak vůči nezletilým chlapcům tak i dívkám).⁸⁴ Rozeznáváme pedofilii *heterosexuální*, *homosexuální* a *bisexuální*. Heterosexuální pedofilové apetují většinou dívky ve věku 6 – 11 let a mají užší vazbu k objektu. Homosexuální pedofilové mají

⁸² KALVACH, Z., BRICHČÍN, S., *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty*, Policejní akademie ČR, Praha, 2003, s. 114

⁸³ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 72 - 74

⁸⁴ ŽELÁSKO, P., *Policejní věstník*, Policejní prezidium, Ředitelství služby kriminální policie, Praha, 1999, č. 3., s. 4 – 8.

spíše agresivní jednání směřující k orgasmu s apetencí starších objektů, preferují spíše chlapce kolem věku 12 let. U bisexuálně se chovajících pedofilů pak souvisí apetence podle věku objektu, čím je dítě mladší, tím více roste deviantova sexuální preference. Pedofilové jsou spojeni s extrémním společenským zavržením – například i v rámci vězeňské subkultury jsou tito delikventi jinými vězni ostrakizováni a stojí zde na nejnižším stupni sociální hierarchie.

Z hlediska psychopatologického jsou u pedofilních delikventů nejčastěji diagnostikovány poruchy osobnosti. Některé kontaktní chování tohoto jedince vůči nezletilému objektu může být odlišně posuzováno sexuologicky a právně. Například pohlazení dítěte po hýždích přes šaty lze považovat u mnoha lidí za přiměřené, sexuálně nijak nemotivované chování, které nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu pohlavního zneužití. Pokud toto provede pedofil, může být obtížné prokázat, zda šlo o spáchání deliktu, a pokud ano, zda jeho nebezpečnost byla významná. Jiná situace je tehdy, pokud pachatel použije při svém činu vyšší míru agrese, dětskou oběť přímo znásilní, nebo dokonce mučí. V oblasti sociální adaptace jsou pachatelé pedofilních deliktů často problémoví. Opakovaně je u nich zjišťována nižší úroveň profesionální kvalifikace nebo vysoká nesexuální kriminalita. Pouze část pedofilů všech typů je celoživotně odkázána výhradně na deviantní způsob sexuálního uspokojení. Mnozí z nich žijí v partnerských či manželských vztazích.

U mužů zaměřených na dospívající dívky se znaky pohlavního dospívání (prsa a ochlupení) mluvíme o *hebefilii*. U mužů zaměřených eroticky na dospívající hochy (ochlupení, schopnost ejakulace) jde o *efebofilii*. Efebofilní homosexuálové se často stávají konzumenty chlapecké a adolescentní prostituce. U pachatelů incestních činů, tedy pohlavního styku s blízkou pokrevně příbuznou osobou, přičemž ve většině kriminálních případů jde o sexuální zneužívání vlastních dětí, je diagnóza pravé parafilie ve smyslu pedofilie naprosto výjimečná. Incest není deviací a praví pedofilové se sexuálního zneužití incestního typu obvykle nedopouštějí.⁸⁵

Fetišismus – z portugalského slova *fetico* – označovalo umělecký artefakt s erotickým symbolickým obsahem. U fetišismu jde o erotické zaměření na neživé předměty nebo na části těla, které zastupují normální sexuální objekt. Jako deviace je diagnostikován pouze v případech, kde je fetiš nejdůležitější nebo bezpodmínečnou podmínkou sexuálního vzrušení a uspokojení. Je třeba odlišit fetišismus od naprosto normální

⁸⁵ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 74 - 92

preferance některých fyzických atributů nebo částí těla (ňader, hýždí či nohou), od pouhého sexuálního experimentování v rámci masturbačních aktivit normálních mužů.

Z biologického hlediska bylo pozorováno, že fetišistické chování není specifické jen pro lidstvo, ale pro některé primáty. Mechanismus může mít i genetickou komponentu, která je u zralého jedince potlačena, ale může být aktualizována například poškozením mozku. Roli mohou hrát i jiné potřeby než sexuální, například silný lidský zájem o externí objekty. Fetišismus se dá rozdělit do tří základních sexuálních signálů. Jednak o *část těla*, kdy převáží zájem o tyto specifické části než o partnerku. Může mít i bizarní podoby (hrbaté ženy či amputované končetiny). V Číně byla silným erotickým signálem deformovaná malá ženská noha – lotosový květ a v 19. století byl častý tzv. fetiš ruky. Dalším signálem je *neživé prodloužení těla*, kdy části oblečení, prádlo a boty jsou nejčastějšími druhy fetišů. Fetiš ženských bot nazýváme jako *retifismus* – podle francouzského šlechtice Retife, autora dílka *Božské nožky*. Jako posledním signálem mohou být *specifické látky*, fetišem se někdy stává latex, kůže, černá lesklá umělá hmota apod. I zde je možné vysledovat dobovou podmíněnost. V minulosti bylo častým fetišem hedvábí.

Fetišistické aktivity jsou založeny na masturbaci s preferovaným předmětem (masturbace do boty, s pleny, gumou apod.) nebo na zařazení fetiše do partnerských sexuálních aktivit (partnerka oblečená do gumy, preferovaného prádla atd.). Důležitým znakem fetiše je jeho předchozí použití – použité spodní prádlo z prádelních šňůr, koupené v obchodě fetišistu nevzrušuje. Osobnosti fetišistů jsou stydlivé, neurotické, introvertované, neschopné konvenčních sexuálních aktivit, jedinci pasivní s pocity méněcennosti.⁸⁶

Transvestitismus – z latinských slov *trans* – přes a *vestis* – šat. Někdy je označován za tzv. velký fetišismus. Vzrušení je dosahováno převlékáním se do šatů opačného pohlaví a eventuálně i vystupováním v roli opačného pohlaví. Někdy je řazen k deviacím v aktivitě – preferovanou činností je *cross-dressing*, tedy převlékání se do šatů opačného pohlaví. Pocit příslušnosti k vlastnímu pohlaví přitom nebývá podstatně narušen, muž se nadále cítí mužem, obvykle působí i dostatečně maskulinním dojmem.

V tomto se transvestité zásadně liší od transsexuálů, u nichž je plné rozpojení biologického a psychologického pohlaví. Transsexualismus je tedy poruchou sexuální identity a neřadí se k sexuálním deviacím v pravém slova smyslu. První příznaky cross-dressingu u transvestitů se vyskytují už v dětství. Převlékání je nejdříve užíváno v rámci

⁸⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 93 - 96

masturbačních aktivit, později může sloužit jako prevence úzkosti – aby byl v psychické pohodě, potřebuje obvykle trvale nosit i pod mužským oděvem alespoň některý kus ženského oblečení (kalhotky, podprsenku, punčocháče apod.). Při nemožnosti převleku cítí psychickou tenzi a frustraci. Těmto jedincům stačí k dosažení sexuálního vzrušení převlečení se do prádla a oděvu zakoupeného v obchodě.

Z hlediska sexuální orientace jde většinou o heterosexuály, ale nezdá se u nich projevují i homosexuální kontakty, spíše epizodické povahy. O *homosexuální transvestitismus* se jedná, pokud muž je orientován na příslušníky stejného pohlaví a převlékají se bez zjevného úmyslu být považováni za příslušníka opačného pohlaví. Dále se vyskytuje i *transvestitismus dvojí role*. Tato porucha je řazena k poruchám sexuální identity. Účelem převlékání do ženských šatů je přechodný zážitek příslušnosti k opačnému pohlaví, na rozdíl od pravého transsexualismu však není doprovázen touhou po trvalé změně pohlaví. Jako transvestitismus se nepovažují komerční aktivity mužů, kteří vystupují v zábavných pořadech v ženském převleku (travesty show). Účelem je zde zisk a ne sexuální vzrušování.⁸⁷

Jiné deviace v objektu

Nekrofilie – z řeckého slova *nekros* – mrtvý. Při nekrofilii jde o touhy být v přítomnosti mrtvého těla a fascinace vším kolem pohřbů a mrtvol až po aktivity zahrnující líbání, objímání, cunnilingus i vaginální či anální soulož s mrtvým tělem. Nekrofilové si proto vybírají povolání, kde mohou tyto potřeby naplňovat. Častý je u nich abúz alkoholu.

Zoofilie – z řeckého slova *zoon* – živočich. Je charakterizována preferencí zvířat jako sexuálních objektů. Aktivity mohou zahrnovat felaci, cunnilingus, anální i vaginální soulož nebo masturbaci objektu. Variantou zoofilie je i tzv. **formikofilie** – z latinského *formica* – mravenec. Zde je sexuální zájem soustředěn na malé živočichy (šneky, žáby, hmyz), kteří jsou přikládáni na tělo, obvykle na genitál či na prsa. U pacientů jsou zjišťovány nedostatečné interpersonální dovednosti, strach před ženami i nedostatek sebejistoty.

Pyrofilie – sexuální vzrušení je vyvoláváno ohněm, přičemž je nezdá se spojeno i se zakládáním požárů. Výskyt ve smyslu deviace je poměrně řídký, zdaleka ne každé založení požáru má sexuální motivaci. Pyrofilové mají úzký vztah k ohni, nezdá se pracují jako dobrovolní hasiči či jako hasiči z povolání. Z dalších možných deviací

⁸⁷ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 97 - 100

v objektu lze zmínit **myzofili** – zaměření na nečistotu na těle partnera nebo na prostředky menstruační hygieny. Dále **urofilii** a **koprofilii (exkrementofilii)** – sexuální vzrušení je vyvoláváno močí či výkaly a manipulací s nimi, devianta vzrušuje být pomocen či pokálen partnerem. **Akrotomofilii** – zaměření na partnery s amputovanými končetinami, na protézy. **Gerontofilii** – preference partnerů se zřetelnými znaky involuce, obvykle ve věku rodičů či prarodičů devianta. **Somnofilii** – erotické zaměření na spícího partnera a **statuofilii** – erotický zájem o sochy.

Kromě vyhraněných sexuálních deviací v aktivitě či v objektu se vyskytují i kombinace několika deviantních preferencí současně (pedofilní sadismus, fetišistický sadomasochismus apod.). V těchto případech jde o tzv. kombinované sexuální deviace. Pokud se u devianta vyskytují mnohotvárné deviantní aktivity, jde o **deviaci polymorfni**. Současně jde o i těžce psychopatickou osobnost. Tyto obě poruchy lze zařadit mezi mnohočetné poruchy sexuální preference (ani jedna není hlavní).⁸⁸

6. MOŽNOSTI NÁPRAVY DEVIANTNÍHO CHOVÁNÍ A PREVENCE

Diagnóza sexuální deviace není vždy snadná, neboť pachatelé sexuálních deliktů patří k málo sdílným a často negativistickým vyšetřovaným. Jejich sexuální anamnéza je typicky „hypernormální“. Pro sexuálního delikventa není snadné připustit, že trpí sexuální deviací. Takovému označení se často brání i pachatelé opakovaných deliktů, o jejichž deviantní motivaci není pochyb.⁸⁹

Druhy ochranných opatření stanoví trestní zákon v hlavě šesté. Rozlišuje tři druhy ochranných opatření – ochranné léčení, ochrannou výchovu a zabránění věci.⁹⁰ Ochranná opatření jsou jedním z druhů trestněprávních sankcí. Jejich účelem a cílem je stejně jako u trestů zajistit ochranu společnosti, ale specifickým způsobem, který je od trestů odlišuje. Smyslem těchto opatření je především funkce preventivní, mimo jiné také izolace a léčba osob. Ochranné léčení sexuologické je jedním ze čtyř druhů ochranných léčení (protialkoholní, toxikologické a psychiatrické), které lze vykonávat formou ústavní nebo ambulantní. Sexuální deviant se může léčit dobrovolně nebo nedobrovolně na základě rozhodnutí soudu, většinou dle návrhu soudních

⁸⁸ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 101 - 104

⁸⁹ WEISS, P., a kolektiv, *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, Grada, Praha, 2000, s. 141

⁹⁰ ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů § 71

znalců – psychiatrů a sexuologů, soud nařídí ochrannou léčbu. Ústavní forma sexuologického léčení je poskytována psychiatrickými léčebnami, ve kterých jsou pro tento účel zřízena sexuologická oddělení.⁹¹ Doba sexuologické ochranné ústavní léčby je smysluplná v rozsahu nejméně půlročním. U mnoha nebezpečných deviantních delikventů je třeba počítat s jejím víceletým trváním, včetně recidiv během propustek z léčebny.

U nespolupracujících psychopatických pacientů je riziko recidivy obzvláště vysoké.⁹² Na ústavní ochranné léčení sexuálních delikventů u nás zpravidla navazuje léčba ambulantní. Soud pacienta propustí do ambulantní léčby, pokud společenská nebezpečnost byla ústavní ochrannou léčbou snížena. U méně nebezpečných sexuálních delikventů bývá nařizována ambulantní ochranná léčba přímo. V ambulantní léčbě se objevuje stále více problémů, které částečně souvisejí s reformou našeho zdravotnictví. Léčba je často prováděna v nesespecializovaných ambulancích pracovním přetížených psychiatrů bez sexuologické atestace. Negativní vliv poklesu kvality léčby na recidivitu pacientů je proto v budoucnu velmi pravděpodobný.⁹³ Toto léčení trvá obvykle po dobu 2 – 3 let, ale nelze je ukončit, jestliže nebylo dosaženo uspokojivé sexuální adaptace. U nejnebezpečnějších sexuálních deviací a po kastraci je nutná celoživotní dispenzarizace.⁹⁴

U léčbu odmítajících sexuálních agresorů se ukazuje často pobyt v psychiatrické léčebně, který nezaručuje potřebnou ostrahu delikventa, jako ochranné opatření nedostatečné. Speciální detenčně-reedukační nezdravotnický ústav pro tyto osoby, jako první v republice, byl zřízen dne 1. ledna 2009 v části vězeňské nemocnice Vazební věznice Brno dle zákona č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. Kapacita Detenčního ústavu je 48 míst, zařízení splňuje moderní evropské standardy. Součástí je množství venkovních i vnitřních prostor pro realizaci léčebných, rehabilitačních, didaktických, pedagogických, psychologických a jiných programů. V této první fázi zavádění ústavů zřídí Ministerstvo spravedlnosti další detenční ústavy v Opavě a Vidnavě. Ústavy budou spravovány a střeženy Vězeňskou službou ČR, čímž se sníží nebezpečí útěku „chovanců“ na minimum. Jedním z cílů těchto ústavů je vzbudit v chovancích rozhodnutí podrobit se ochrannému léčení ústavnímu. Novela trestního zákona totiž umožňuje vzájemnou prostupnost mezi

⁹¹ http://www.poradna-prava.cz/dokumenty/ochranna_lecba_sexuologicka.doc

⁹² BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 89

⁹³ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 285

⁹⁴ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 88

oběma těmito ochrannými opatřeními. Na rozdíl od pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody si institut zabezpečovací detence neklade za cíl působení směrem k resocializaci pachatele, ta zůstává pouze v obecné rovině. Zabezpečovací detence potrvá, pokud to vyžaduje ochrana společnosti. Nejméně jednou za 12 měsíců soud přezkoumá, zda důvody pro pokračování léčby trvají. Zabezpečovací detence se ukládá zejména vrahům, kteří mají v životní historii předchozí násilnou trestnou činnost a kteří jsou posouzeni jako nebezpeční. Dále pak sexuálním deviantům (multirecidivistům) u nichž prokazatelně selhala ochranná léčba. Jde tedy o osoby s vysokou mírou nebezpečnosti pro společnost, jejichž duševní stav trvale či dočasně způsobuje, že se závažné trestné činnosti dopouštějí a dále budou dopouštět.⁹⁵

Léčebné programy obvykle zahrnují celou škálu psychoterapeutických, farmakoterapeutických a sociálních opatření umožňujících pacientův návrat do společnosti.. Specializovanou **psychoterapii** lze v léčbě sexuálních delikventů aplikovat v individuální i ve skupinové formě. Cíle těchto terapií jsou v podstatě totožné – získání náhledu, zvyšování osobní odpovědnosti a kompetentnosti pacienty, změna jeho sexuálně nekonformního chování. Jako pomocné psychoterapeutické techniky lze využít různé postupy. Například behaviorální postupy (režimová léčba), racionální (odporné přednášky a individuální studium), muzikoterapii a biblioterapii. Účinné jsou i tělovýchovné a ergoterapeutické aktivity, trénink asertivity a kulturní programy. Tímto přístupem lze pacientovi zlepšit jeho sociální kompetenci, zvýšit sebevědomí a naučit ho adekvátnějším formám sociálního sebeprosazení.⁹⁶

V biologické terapii je u nás v současné době využívána **farmakoterapie** (s použitím hormonální manipulace antiandrogenů, gestagenů, estrogenů nebo psyhofarmak) a částečně i kastrace. Cílem těchto léčebných metod je potlačení sexuální apetence pacienta. Tohoto potlačení lze dosáhnout inhibicí gonadotropní hypofyzární funkce podáváním medroxyprogesterocetátu, blokováním funkce androgenních receptorů v cílových orgánech antiandrogeny, dále odnětím hlavního centra produkce testosteronu, tedy varlat a chirurgickým poškozením mozkových oblastí, o nichž se předpokládá, že ovlivňují sexuální chování (stereotaktické operace). Farmaka ani kastrace však nemohou změnit základní sexuální zaměření (sexuální preference) pacienta. Zklidněním a útlumem naléhavosti sexuální motivace snižují pravděpodobnost

⁹⁵ http://zpravy.idnes.cz/brnensky-detencni-ustav-ceka-prvniho-devianta-fq0/brno.asp?c=A090220_180508_brno_taj

⁹⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 229 - 230

selhání a usnadňují racionální kontrolu sexuálního chování.⁹⁷ Jako jednu z chirurgických léčeb deviantů se závažnou delikvencí šířeji popíši kastraci, dále se zmíním o testikulární pulpektomii a o stereotaktické operaci mozku. **Chirurgická léčba** vede k trvalému velmi podstatnému snížení sexuální dráždivosti a vzrušivosti, tedy významnou měrou pacientovi usnadní, aby se vzdal deviantního chování a tím i delikventního jednání.

Kastrace z latinského *castratio* – vykleštění, odejmutí pohlavních žláz. Jde o chirurgický zákrok, při kterém dojde k vyjmutí varlat. Funkčním důsledkem je výrazný pokles hladiny testosteronu v krvi, jehož následkem je i pokles sexuální apetence.⁹⁸ Nejde o nezávažný zásah do integrity organismu a proto ji lze provést jen na základě písemné žádosti pacienta a po schválení příslušnou komisí, která posoudí, zda je zákrok skutečně vhodný. V případech zvláště nebezpečných deviantů, kde alternativou k tomuto zákroku by byla jen ochrana společnosti v podobě jeho doživotní detence, je relativně dobrým východiskem jak pro devianta, tak pro společnost. Většina mužů vede i po kastraci uspokojivý partnerský pohlavní život a jsou známy i případy, kdy muž který se před zákrokem dokázal chovat jen deviantně, po operaci nastartoval koitální život a vytvořil partnerství s následným manželstvím.⁹⁹ Kromě odejmutí varlat lze provést i tzv. **testikulární pulpektomii**, při které je odstraněna pouze hormonálně aktivní testikulární tkáň, přičemž kůra varlete, která pohlavní buňky ani hormony netvoří, je ponechána ve skrotu i s nadvarlaty a chámovody. Při plném odnětí varlat lze docílit kosmetické úpravy náhradou varlat přiměřenou silikonovou protézou. Chirurgická dezaktivace pohlavních žláz u delikventů asi zůstane pro své etické problémy i nadále předmětem sporů. Její účinnost u společensky nejnebezpečnějších pachatelů pohlavního násilí však byla prokázána (jedná se pouze o několik desítek pacientů).¹⁰⁰ U nás je provádění kastrací upraveno vyhláškou Ministerstva zdravotnictví pod č.j. LP-276-16.91970 Léčebné zákroky u intersexuálů, transsexuálů a sexuálních deviantů. Lze ji aplikovat na písemnou žádost pacienta, po doporučení ošetřujícího lékaře a po schválení komisí odborníků (urolog, právník, sexuolog, event. plastický chirurg) jmenovanou ředitelem nemocnice, v níž je kastrace prováděna.¹⁰¹

S uplatněním **stereotaktických operací mozku** u mravnostních delikventů má v indikaci psychochirurgie méně zastánců a více kritiků. Sexuologové považují tuto

⁹⁷ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 249

⁹⁸ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 258 - 259

⁹⁹ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/praskr-1.doc>

¹⁰⁰ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 94

¹⁰¹ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 259

operaci za experimentální a zákrok doporučují velmi vzácně. Byly zjištěny i recidivy, pokud jde o sexuální násilí.¹⁰² U nás a ve světě se tato operace v posledních dvaceti letech v podstatě neprovádí. Riziko deteriorace jiných mozkových funkcí a eventuálně i mortality bylo příliš vysoké a výsledný efekt na recidivitu pacientů velmi neprůkazný.¹⁰³ Tyto léčby jsou povolovány u nebezpečných, zejména recidivujících patologických agresorů a sadistů. Pokud delikvent svým jednáním závažně ohrozil zdraví nebo život poškozených osob, přichází v úvahu radikální léčba už po prvním trestném činu. U pedofilních deviantů je takové řešení indikováno výhradně po opakovaných deliktech a po neúspěchu předchozí ústavní léčby.¹⁰⁴

Nedílnou součástí léčby je i soubor **sociálních opatření**, zaměřených především na posílení rodinného, partnerského a profesionálního zázemí pacientů. K tomuto cíli slouží pravidelné propustky, návštěva kulturních a seznamovacích akcí, ale i zvyšování profesní kvalifikace pacientů doplňováním vzdělání během léčby. Toto opatření se provádí při ambulantní léčbě.¹⁰⁵

Jednotlivé cíle léčby lze spatřovat v úpravě chování pacientů, v poskytování informací, v dosažení náhledu, posílení vědomé kontroly chování, ve změně postojů pacientů, v dosažení jejich sexuální adaptace a nakonec v jejich celkové sociální reintegraci.¹⁰⁶ Z hlediska efektivity léčby se považuje kromě kvality života pacientů především zabránění jejich kriminální recidivy. U nás je léčba charakterizována tím, že odborníci využívají všech dostupných terapeutických prostředků, částečně i individualizovaných pro toho kterého pacienta, v zájmu nalezení řešení co nejpříjemnějšího pro něho i pro jeho okolí (resp. jeho potenciální oběti).¹⁰⁷

V oblasti **primární prevence** mravnostní kriminality (zaměřené na celou společnost) mohou lékaři ovlivnit podvědomí veřejnosti o škodách z neléčené sexuální deviace, mohou vyvracet sexuální mýty, mohou poukázat na škodlivost pornografie. Sexuolog informuje mládež o tom, co patří k nedevariantnímu pohlavnímu chování. Přispívá k poučení o agresivitě, sexismu, diskriminaci a zneužívání v pohlavních vztazích. Podporuje hodnoty osobního a sociálního zrání, partnerského stabilního vztahu a uspokojivého rodinného soužití v programech soustavné pohlavní výchovy.

V oblasti **sekundární prevence** sexuálně motivované kriminality (zaměřené na

¹⁰² BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 95

¹⁰³ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 267

¹⁰⁴ BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, Psychiatrické centrum, Praha, 1996, s. 94

¹⁰⁵ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 224

¹⁰⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 219

¹⁰⁷ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 225

rizikové skupiny) je třeba rozvíjet péči o děti týrané a pohlavně zneužité, svízelně se chovající ve škole, experimentující s alkoholem a s jinými drogami. U mladistvých v závadových partách a u nezaměstnaných vede konzumace nevhodných erotik k neúčelnému napětí volného času, povzbuzuje náhradní uspokojení v předčasných i úchylných sexuálních aktivitách. Oběti sexuálního zneužívání se samy stávají pachateli sexuálních agresí v pozdějším životě. Sexuologové a psychiatři studiem vazeb mezi abúzem v rodině a následnou prostitucí, ale i včasnou terapií oběti zneužívání a pohlavního násilí předcházejí dalším deliktům.

V **terciární prevenci** kriminality je úkolem společnosti předejít recidivě u té části mladistvých delikventů, kteří se už jednou projeví v sexuálním ohledu protispolečensky. Psychiatricko-sexuologické léčení umožňuje nahlédnout do hodnotové orientace sem zařazených pacientů. Věcná informace o skutečných problémech deviantů ovšem také předpokládá upřímný zájem pracovníků ve sdělovacích prostředcích. Devianti potřebují, aby primitivní předsudky o nich byly ve veřejnosti osvětou podstatně zredukovány a nepřispívaly k jejich sociální ostrakizaci. Jde o to, aby nové uvěznění už nebylo pro některé pachatele žádoucím východiskem z jejich tíživé osobní situace na svobodě a dále, aby cílevědomá soustavná péče o prvotrestané zamezila trvalému pohybu těchto osob mezi léčebnou a věznicí.¹⁰⁸

7. VLASTNÍ VÝZKUM

7.1 Vnímání sexuálních deviantů

Sexuální deviací se zde rozumí porucha diagnostikovaná dle kritérií Mezinárodní klasifikace nemocí v 10 revizi: poruchy sexuální preference, pod jejímž vlivem postižený jedinec spáchal sexuální delikt a byla mu nařízena ochranná léčba. Tito lidé jsou společností obvykle snadno odsuzováni a nikoliv vnímáni jako nemocní. Sexuální devianti se málokdy dobrovolně obracejí na sexuologická oddělení o léčbu. Nejčastěji je jim léčba ukládána soudy po spáchání sexuálního deliktu jako ochranná léčba ústavní – sexuologická. Od ochranných léčeb sexuologických společnost očekává, že vlivem léčby přestane být deviant nebezpečný, po dobu léčby před ním bude společnost chráněna a ochrannou léčbou bude deviant alternativně potrestán. Postoje společnosti k deviantům jsou převážně negativní. Nespolupráce a nemotivovanost

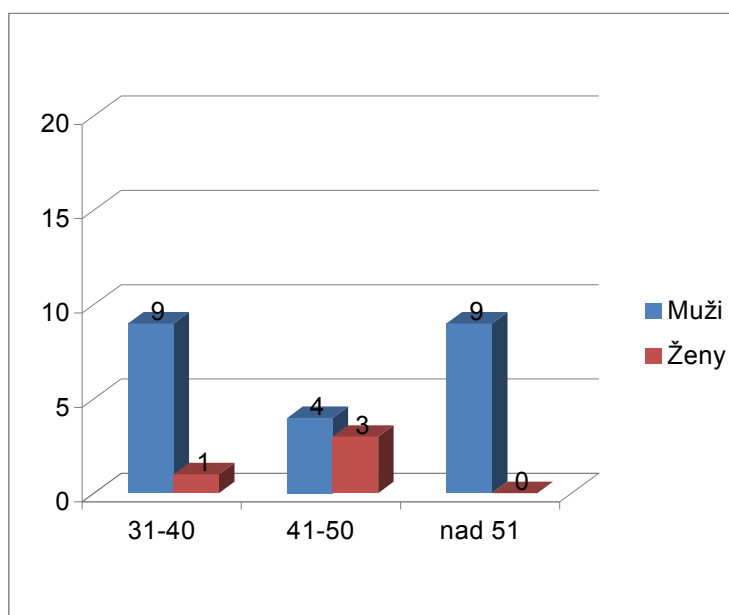
¹⁰⁸ WEISS, P., a kolektiv, *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, Grada, Praha, 2000, s. 107

pacientů k léčbě často vedou k frustracím (léčba je neefektivní, nesmyslná, zbytečná), které již mají blízko k syndromu vyhoření. Jde hlavně o to, aby sexuální devianti nebyli jen trestáni, protože trest sám o sobě nemůže deviaci nijak ovlivnit, ale aby byli hlavně léčeni, jelikož jde o nemoc z větší části ovlivnitelnou léčbou.

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak vnímají příslušníci ze Skupiny kriminální policie a vyšetřování (SKPaV) obecné a mravnostní kriminality v Č. Budějovicích sexuální devianty, jako pachatele sexuálních deliktů a zda má význam tyto pachatele léčit. Příslušníci SKPaV řešící případy deviantů, by měli přistupovat k těmto pachatelům nezaujatě a bez emocí.

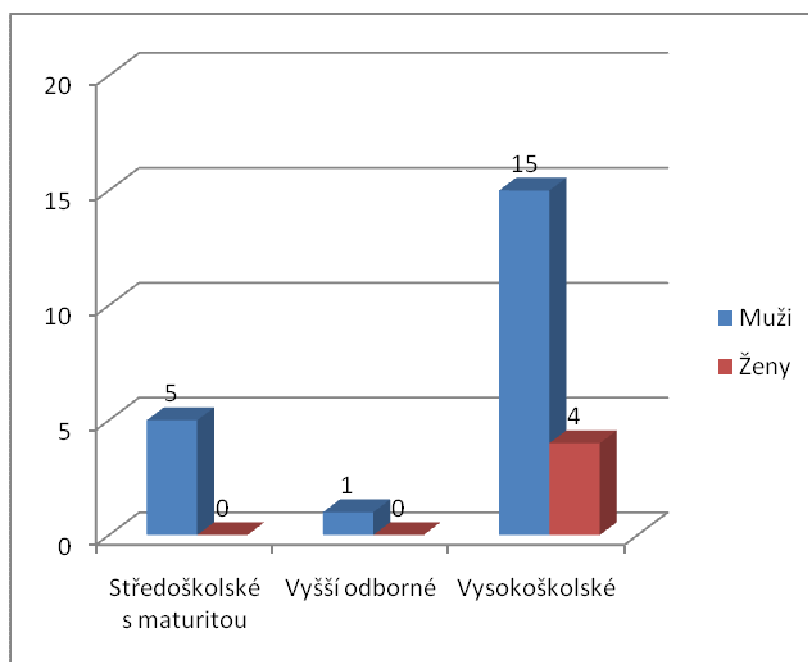
K získání dat jsem použila vlastní dotazník s kombinací uzavřených a otevřených otázek obsahující 15 položek (demografické údaje, otázky týkající se postojů k léčbě sexuálních deviantů). Otázku č. 15 jsem ponechala k vlastnímu vyjádření. Otázky v dotazníku byly formulovány spíše obecně a sexuální deviace byla formulována jako nemoc. Jedná se o kvalifikovaný průzkum. K vyplnění dotazníku jsem oslovila všech 25 příslušníků SKPaV.

Graf 1: Věk respondentů

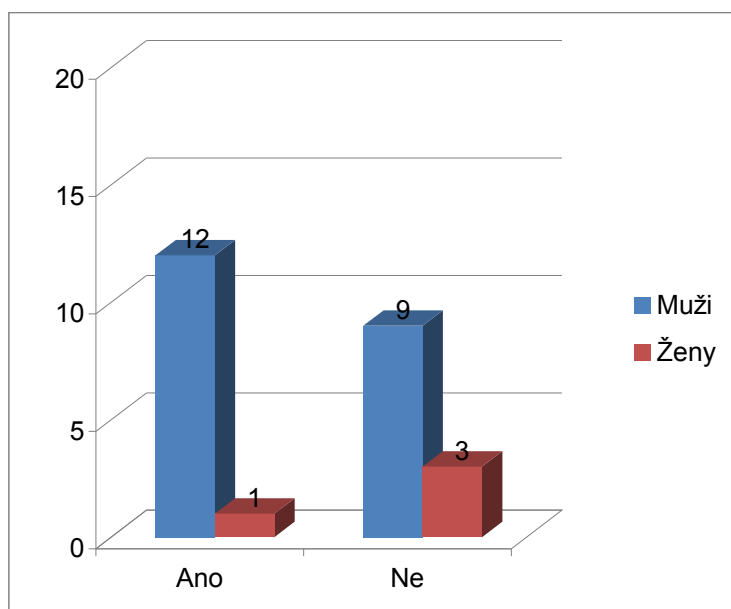
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 2: Vzdělání respondentů (nejvyšší dosažené)

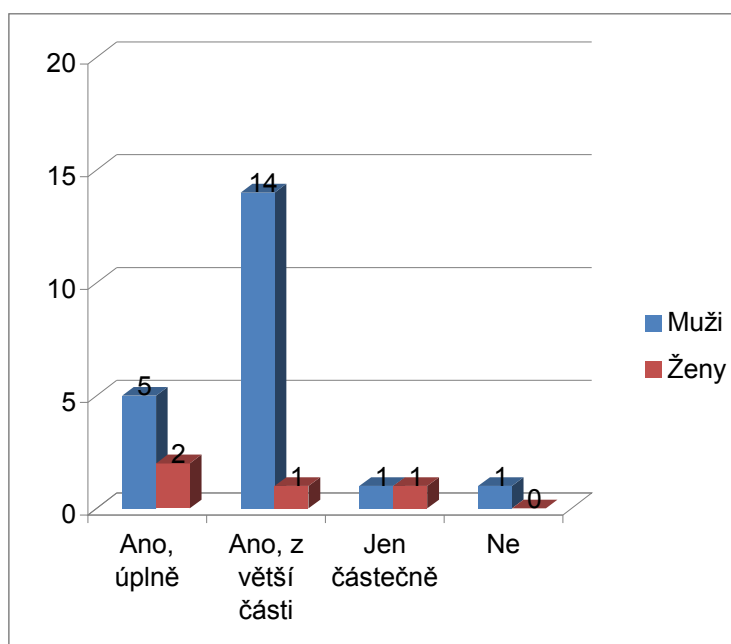
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 3: Pracoval (a) jste někdy se sexuálními devianty?

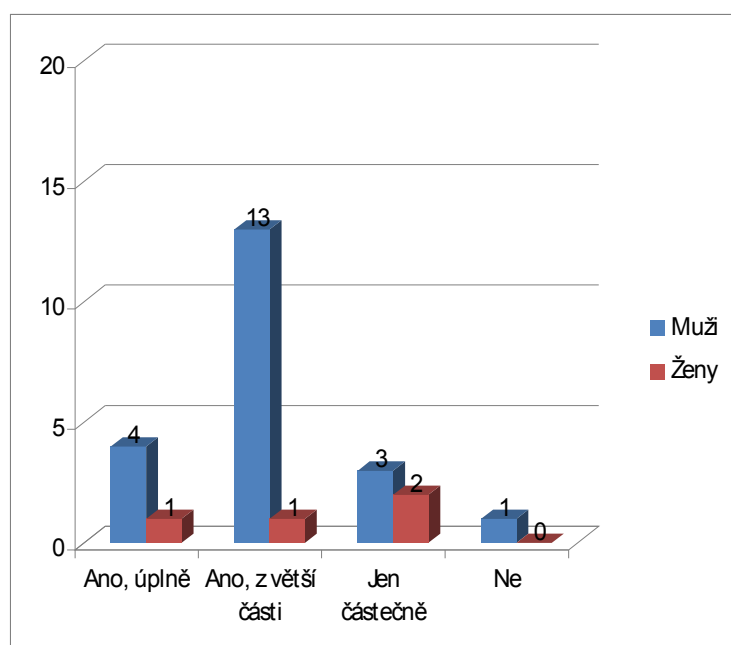
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 4: Jsou podle Vás sexuální devianti odpovědní za to, co udělali?

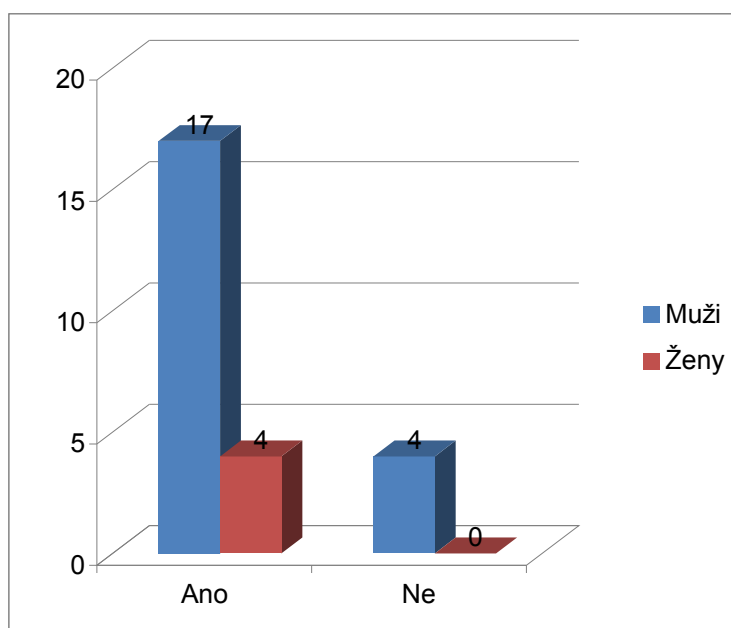
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 5: Mohou podle Vás sexuální devianti ovládat své chování?

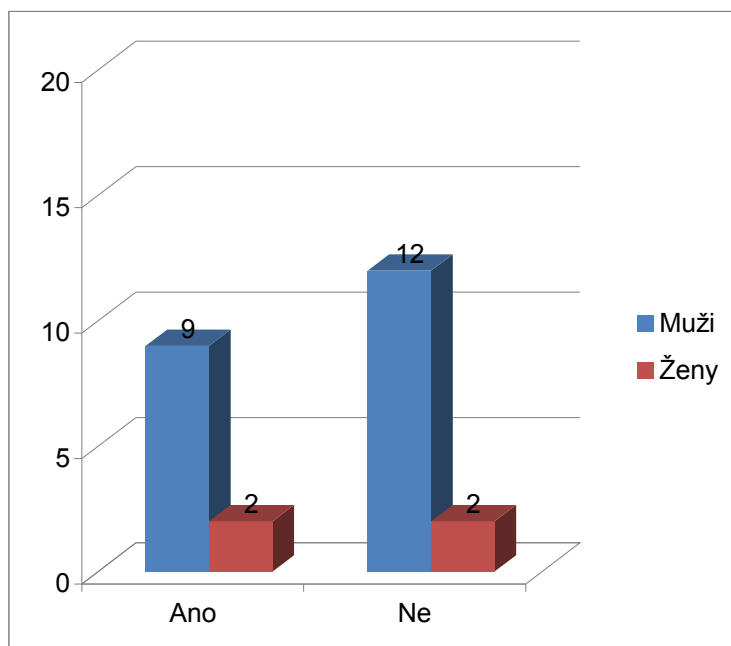
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 6: Jsou podle Vás sexuální devianti lidé, kteří potřebují pomoc?

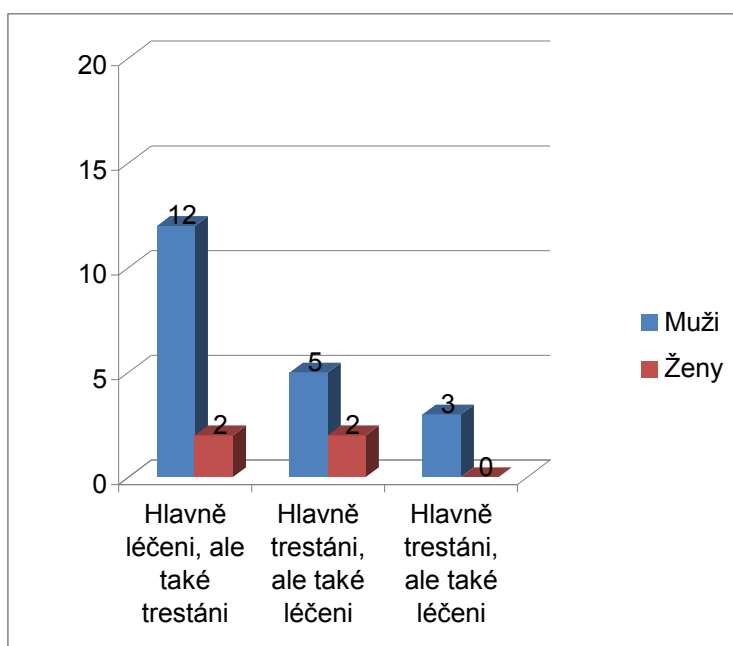
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 7: Může se sexuální deviant vyléčit natolik, že by mohl žít v normální společnosti?

Muži - 21
Ženy - 4

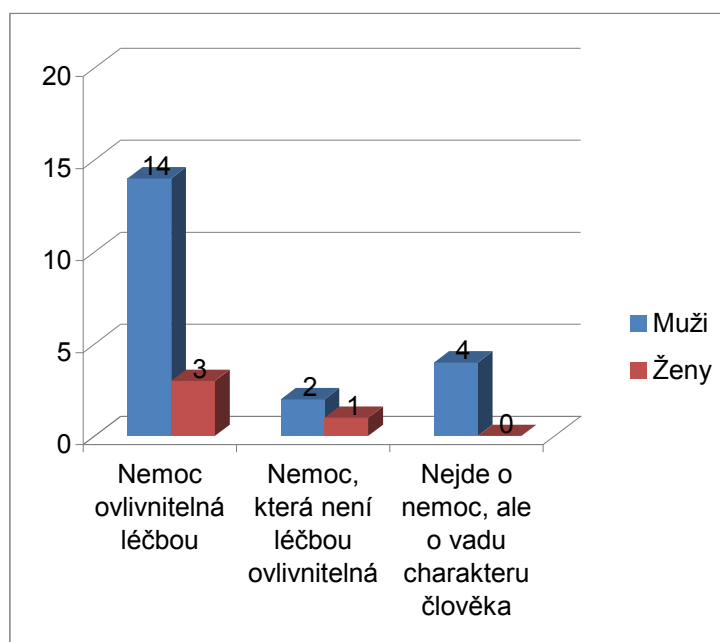
Graf 8: Měli by být sexuální devianti za své činy spíš trestáni, nebo léčeni?

Muži - 20
Ženy - 4

1 muž neodpověděl

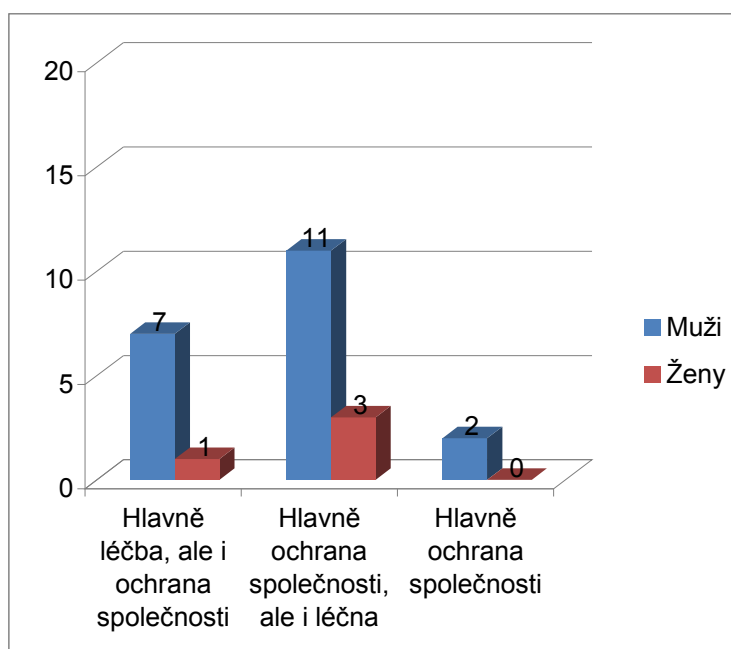
Graf 9: Sexuální deviace je podle Vás:

Muži - 20
Ženy - 4

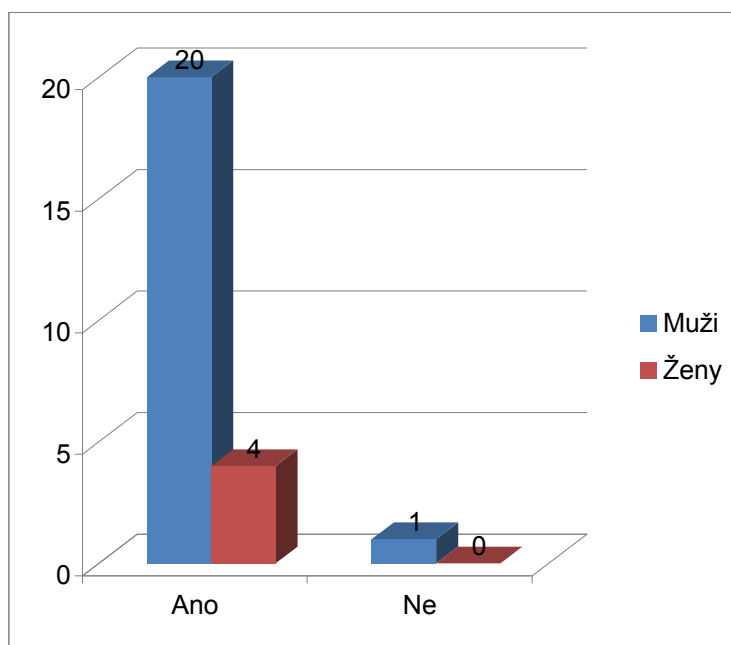
1 muž neodpověděl

Graf 10: Jaký by měl podle Vás být cíl ochranné léčby sexuálních deviací?

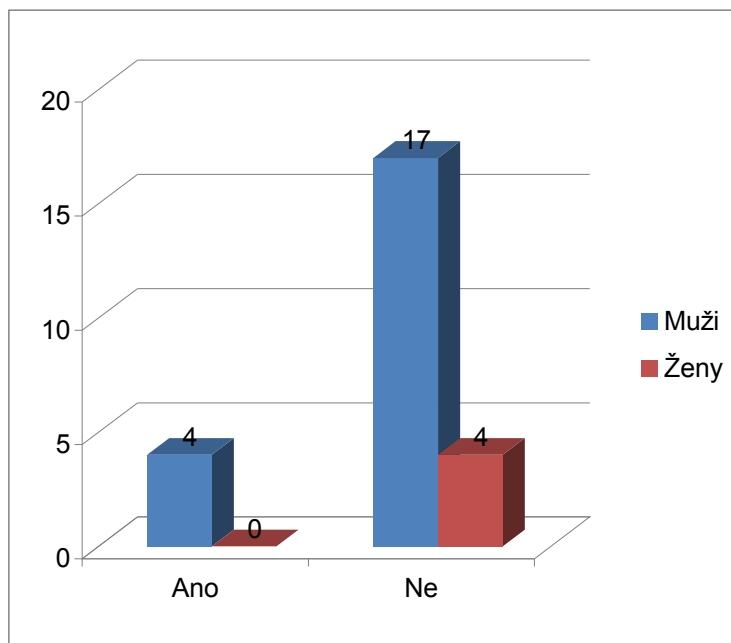
Muži – 20 **1 muž neodpověděl**
Ženy - 4

Graf 11: Myslíte si, že jsou sexuální deviace závažný společenský problém?

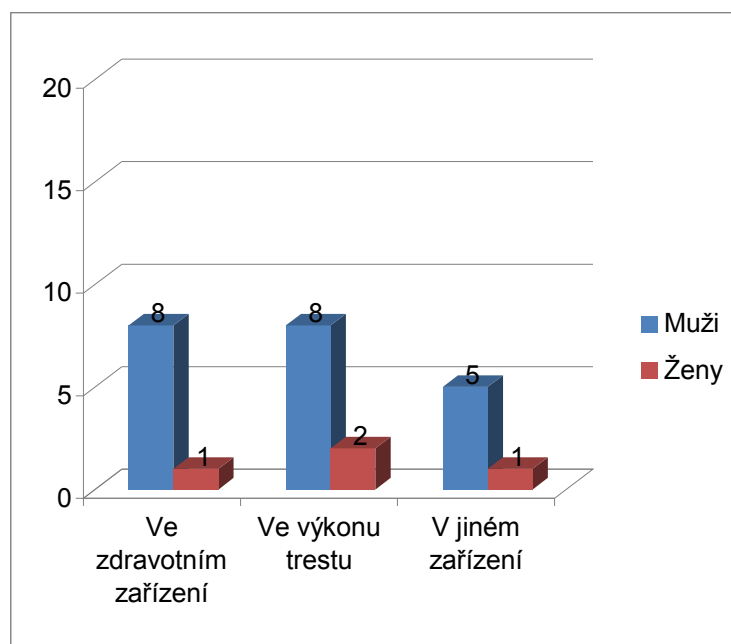
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 12: Domníváte se, že současné zákony dostatečně řeší otázku sexuálních deviací?

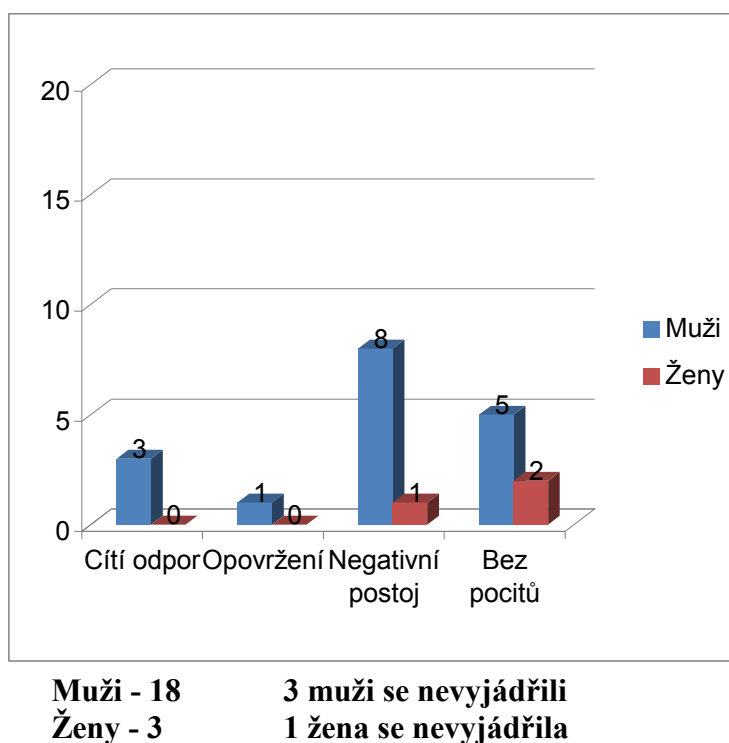
Muži - 21
Ženy - 4

Graf 13: Práce se sexuálními devianty by se měla odehrávat hlavně:

Muži - 21
Ženy - 4

Graf 14: Zkuste napsat, jaké máte pocity k sexuálním deviantům:

7.2 Vyhodnocení výzkumu

Tento průzkum překládá odpovědi na 11 uzavřených otázek, 3 položky zjišťují demografické údaje a na 1 otázku byla možná volná odpověď. Dotazník vyplnilo všech 25 osob pracujících na SKPaV Č.Budějovice. Odpovědělo 21 mužů a 4 ženy.

Na otázku zda jste někdy pracoval(a) se sexuálními devianty odpovědělo ano - 12 mužů a 1 žena, ne - 9 mužů a 3 ženy.

Jsou podle Vás sexuální devianti odpovědní za to, co udělali odpovědělo ano, úplně - 5 mužů a 2 ženy, ano, z větší části - 14 mužů a 1 žena, jen částečně - 1 muž a 1 žena, ne - 1 muž.

Mohou sexuální devianti ovládat své chování odpovědělo ano, úplně - 4 muži a 1 žena, ano, z větší části - 13 mužů a 1 žena, jen částečně - 3 muži a 2 ženy, ne - 1 muž.

Jsou podle Vás sexuální devianti lidé, kteří potřebují pomoc odpovědělo ano - 17 mužů a 4 ženy, ne - 4 muži.

Na otázku zda se může sexuální deviant vyléčit natolik, že by mohl žít v normální společnosti odpovědělo ano - 9 mužů a 2 ženy, ne - 12 mužů a 2 ženy.

Měli by být sexuální devianti za své činy spíše trestáni, nebo léčení odpovědělo hlavně léčení, ale také trestáni – 12 mužů a 2 ženy, hlavně trestáni, ale také léčení – 5 mužů a 2 ženy, hlavně trestáni – 3 muži. K této otázce se nevyjádřil 1 muž.

Na otázku sexuální deviace je podle Vás odpovědělo nemoc ovlivnitelná léčbou – 14 mužů a 3 ženy, nemoc, která není léčbou ovlivnitelná – 2 muži a 1 žena, nejde o nemoc, ale o vadu charakteru člověka – 4 muži. 1 muž na otázku neodpověděl.

Jaký by měl podle Vás být cíl ochranné léčby sexuálních deviací odpovědělo hlavně léčba, ale i ochrana společnosti – 7 mužů a 1 žena, hlavně ochrana společnosti, ale i léčba – 11 mužů a 3 ženy, hlavně ochrana společnosti 2 muži. 1 muž na otázku neodpověděl.

Myslíte si, že jsou sexuální deviace závažný společenský problém odpovědělo ano – 20 mužů a 4 ženy, ne – 1 muž.

Domníváte se, že současné zákony dostatečně řeší otázku sexuálních deviací odpovědělo ano – 4 muži, ne – 17 mužů a 4 ženy.

Práce se sexuálními devianty by se měla odehrávat hlavně... odpovědělo ve zdravotnickém zařízení 8 mužů a 1 žena, ve výkonu trestu 8 mužů a 2 ženy, v jiném zařízení 5 mužů (2 muži navrhli kombinaci obou, 1 muž navrhl lékařské zařízení, 1 muž navrhl detenční ústav a 1 muž uvedl formu kurátorské činnosti) a 1 žena (navrhla kombinaci obou možností plus izolaci).

K poslední otázce zkuste napsat, jaké máte pocity k sexuálními deviantům se nevyjádřili 3 muži a 1 žena. Zbytek se vyjádřil, že cítí odpor – 1 muž nad 51 let, 1 muž 31 – 40 let, 1 muž 41 – 50 let. Opovržení cítí – 1 muž 41 – 50 let. Negativní postoj má – 5 mužů nad 51 let, 1 muž 41 – 50 let, 3 muži 31 – 40 let a 1 žena 31 – 40 let. Bez pocitů je 1 muž nad 51 let, 4 muži 31 – 40 let a 2 ženy 41 – 50 let.

Získané odpovědi ukazují, že příslušníci, kteří pracovali se sexuálními devianty, vidí možnosti jejich léčby a její výsledky realističtěji než příslušníci, kteří s těmito osobami nemají zkušenosti. Otázkou zůstává, jak by na otázky odpověděl vzorek běžné populace, která dle mého názoru přistupuje k sexuálními deviantům spíše s obavami a předsudky.

ZÁVĚR

V závěru bakalářské práce bych ráda shrnula získané poznatky o pachatelích sexuálních deliktů. Pachatel, který spáchá sexuální delikt nemusí být nutně sexuální deviant, ale i člověk, který má čistý rejstřík trestů a v sociálním prostředí se choval vždy normálně. Deliktu se může dopustit například pod vlivem drog, alkoholu či stresu. Deviant trpí parafilí, tedy odchylkou motivačního systému a porušuje jednu z podmínek normálního sexuálního chování.

V policejních statistikách převládají mravnostní činy znásilnění a pohlavní zneužívání. Jde o delikty páchané nejen pro oběti neznámými pachateli, ale i pachateli ze sociálního prostředí (nukleární rodiny). V případě trestného činu znásilnění jde o pachatele, kteří jsou většinou bez přítomnosti deviance. Sexuální zneužívání je méně oznamovaný a kontrolovatelný jev než znásilnění. Léčba sexuálních delikventů spočívá v úpravě chování, v poskytování informací, v dosažení náhledu, v posílení vědomé kontroly chování, ve změně postojů, v dosažení sexuální adaptace a v celkové sociální neintegraci. U léčbu odmítajících sexuálních delikventů (deviantů) je často pobyt v psychiatrické léčebně nedostatečný. Proto byl letos nově otevřen speciální detenčně – reedukační ústav, který by problematiku útěků a selhání ochranné léčby měl vyřešit. Jde hlavně o to, aby sexuální devianti nebyli jen trestáni, ale aby byli hlavně léčeni, jelikož jde o nemoc z větší části ovlivnitelnou léčbou. To nakonec ukazují odpovědi z mého malého průzkumu uvedeného v příloze této práce, který podstoupili příslušníci ze Skupiny kriminální policie a vyšetřování v Českých Budějovicích.

Každý sexuální delikt má jak svého pachatele, tak i svou oběť, ať už jde o újmu na zdraví, majetku anebo na jiném právu, garantovaném každému Ústavou České republiky¹⁰⁹, Listinou základních práv a svobod¹¹⁰ a zákony. U (recidivy) sexuálních deliktů jde o vícenásobné selhání. O selhání výchovy, socializačního procesu a v neposlední řadě i selhání samotného působení trestu a jeho výkonu. Je velmi složité tyto nežádoucí jevy odstranit. Je třeba komplexních opatření v oblasti legislativy, výkonu trestu a jeho efektivnosti a dále v oblasti prevence už ve stádiu před spácháním sexuálního trestného činu. Je jasné, že se tyto trestné činy nedají odstranit úplně, ale dá se snížit jejich četnost a závažnost. Ne jen každý z nás, ale hlavně stát by měl přijímat opatření směřující k největšímu omezení sexuálních deliktů a jejich příčin.

¹⁰⁹ ZÁKON č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ze dne 16. prosince 1992

¹¹⁰ ZÁKON č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*, ze dne 16. prosince 1992

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

Monografická publikace

- I. ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 432 s. ISBN 80-86473-86-4.
- II. BRICHČÍN, S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*, 1. vyd., Praha: Psychiatrické centrum, 1996. 125 s. ISBN 80-85121-16-6.
- III. KALVACH, Z., BRICHČÍN, S., *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty*, 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003. 125 s. ISBN 80-7251-129-7.
- IV. KLIMEŠ, L., *Slovník cizích slov*, 5. dotisk Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1995. 855 s. publikace č. 2-54-13/5b.
- V. NOVOTNÝ, O., a kol., *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*, 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 440 s. ISBN 80-86395-67-7.
- VI. PAVLOVSKÝ, P., *Soudní psychiatrie a psychologie*, 1. vyd. Praha: Grada, 2001. 180 s. ISBN 80-247-0181-2.
- VII. WEISS, P., *Sexuální deviace*, 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 360 s. ISBN 978-80-7367-419-9.
- VIII. WEISS, P., a kol., *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*, 1. vyd. Praha: Grada, 2000. 212 s. ISBN 80-7169-795-8.

Články

- IX. WEISS, P., *Sexuální vrazi*, Praha: Odbor prevence kriminality MV 2002, č. 2, s. 12 – 17
- X. ŽELÁSKO, P., *Policejní věstník*, Praha: Policejní prezidium, Ředitelství služby kriminální policie 1999, č. 3., s. 4 – 8.

Zákony

- XI. ZÁKON č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ze dne 16. prosince 1992
- XII. ZÁKON č. 2/1993, *Listina základních práv a svobod*, ze dne 16. prosince 1992
- XIII. ZÁKON č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje

- I. *Pojem pramene práva a jeho druhy* [online]. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací, 2008 [cit. 12. ledna 2009]. Dostupné na WWW: < http://web.fmk.utb.cz/cs/docs/Uvod_do_prava_-_studijni_text_2.doc?PHPSESSID=4747831eec36809aeddadd26796f96a >
- II. KAPR, J., LINHART, J., FISCHEROVÁ, V., *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny* [online]. Praha, 1997 [cit. 14. ledna 2009]. Dostupné na WWW: < http://sp01-up-ol.ic.cz/dokumenty-doc/socialni-patologie_slovnicek-pojmu.doc >
- III. SEZNAM. CZ, *Sexuální zločinnost* [online]. Elektronická encyklopedie, aktualizace 4. září 2000 [cit. 21. ledna 2009]. Dostupné na WWW: <<http://209.85.129.132/search?q=cache:Bfu4jOiPFa0J:encyklopedie.seznam.cz/heslo/93338-sexualni-zlocinnost+sexu%C3%A1ln%C3%AD+zlo%C4%8Dinnost&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>
- IV. Vláda České republiky, *Poslanecká sněmovna ČR* [online]. Praha, 2008 [cit. 21. ledna 2009]. Dostupné na WWW: < <http://www.vlada.cz/> >
- V. BRZEK, A., *Sexuologie pro právníky* [online]. Praha, 1996 [cit. 22. ledna 2009]. Dostupné na WWW: < <http://pravo.wz.cz/vyb/data/praskr-1.doc> >
- VI. *Kriminalistika: elektronický časopis* [online]. Praha, 2001 [cit. 22. ledna 2009]. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_01/weiss.html>
- VII. Policejní intranet, *Statistika kriminality* [offline]. České Budějovice, 2009 [cit. 30. března 2009]. Nedostupné na WWW: < http://essk.pcr.cz/essk/8/12/_sest1.asp >
- VIII. WEISS, P., *Sexuální psychologie* [online]. Praha, 2008 [cit. 9. února 2009]. Dostupné na WWW: < http://industry.biomed.cas.cz/kamil/filedb/files/sex_prednasky.doc >
- IX. Závěrečná zpráva projektu, *Sexuální deviace* [online]. Nizozemské království: Poradna pro občanská a lidská práva, 2000 [cit. 9. února 2009]. Dostupné na WWW: < http://www.poradna-prava.cz/dokumenty/ochranna_lecba_sexuologicka.doc >

- X. Zprávy IDNES, *Brněnský Detenční ústav čeká prvního devianta* [online]. Brno, 21. února 2009 [cit. 27. února 2009]. Dostupné na WWW:
< http://zpravy.idnes.cz/brnensky-detencni-ustav-ceka-prvniho-devianta-fq0-/brno.asp?c=A090220_180508_brno_taj >
- XI. MEDIAFEX. CZ, *Pedofil Novák se odvolal proti trestu doživotí za vraždu a znásilnění devítiletého Jakuba* [online]. Hradec Králové, 9. března 2009 [cit. 23. března 2009]. Dostupné na WWW:
< <http://www.mediafax.cz/krimi/2832417-Pedofil-Novak-se-odvolal-proti-trestu-dozivoti-za-vrazdu-aznasilneni-devitileteho-Jakuba> >
- XII. VÁLKOVÁ, H., *Pedofilní vrah 9letého Jakuba žádá o vydání na Slovensko* [online]. Praha, 30. března 2009 [cit. 31. března 2009]. Dostupné na WWW:
< <http://www.mediafax.cz/krimi/2832417-Pedofil-Novak-se-odvolal-proti-trestu-dozivoti-za-vrazdu-aznasilneni-devitileteho-Jakuba> >
- XIII. *Krkonošský deník*, *Novák dostal za vraždu Jakuba Šimánka doživotí* [online]. Hradec Králové, 20. února 2009 [cit. 22. února 2009]. Dostupné na WWW:
< <http://krkonosky.denik.cz/zlociny-a-soudy/zacal-soud-s-vrahem-jakuba-simanka20090218.html> >
- XIV. REGULI, H., SEJBALOVÁ, P., *O chlapci, který si chtěl jenom sáhnout* [online]. Brno: Sexuologické oddělení, FN u sv. Anny, 2007 [cit. 18. března 2009]. Dostupné na WWW:
< http://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xbcr/zc/7PSY2007_06_09.pdf >

SEZNAM PŘÍLOH

- I. Kazuistika č. 1
- II. Kazuistika č. 2
- III. Kazuistika č. 3
- IV. Kazuistika č. 4
- V. Kazuistika č. 5

PŘÍLOHY

Kazuistika č. 1

Explorand 39letý muž, vyučený kuchař, pracující ve své profesi, čerstvě rozvedený, opakovaně již trestaný pro nesexuální delikty, v minulosti jednou znalecky zkoumaný, stíhaný roto, že se v době manželství měl ke své tehdejší manželce chovat sadisticky. Narodil se v úplné rodině s nižší sociokulturní úrovní, ale s celkem funkčními vztahy. V základní škole míval občas sníženou známku z chování. Po základní škole se jen vyučil, což neodpovídá jeho nadprůměrné intelektové úrovni, a z počátku se bez problémů i pracovně adaptoval. Ve věku přiměřeném začalo explorandovi vycházet semeno, a to jak polucemi, tak onanií. Kolem osmnácti let začal s heterosexuální gynekofilní koitální sexualitou a po poznání několika partnerek se seznámil s pozdější manželkou. V počátcích psychosexuálního vývoje nejevil žádné hrubší nápadnosti. Až když zhlédl pornografické audiovizuální dílo zpodobňující partnerské sadomasochistické praktiky, se u něj při masturbaci nebo při denním erotickém snění začaly objevovat představy soulože se svázanou ženou (manželkou či jinou ženou), občas fantazie „naplácání“ plácačkou na mouchy, oholení přirození, kolíčků na prádlo umístěných na bradavky nebo genitál. Vzrušovala ho představa, že se žena při tom nemohla bránit. Občas si představoval, že by to partnerka dělala i jemu, hlavně vzájemné svazování. Manželka uvedla, že zpočátku vycházela s manželem dobře. Vzájemně se škádlili, a to tak, že ji manžel píchal tužkou po těle a ona mu to oplácela. Potom manžel vyrobil manželské lůžko s očky, do kterých ji přivazoval. Postupně tyto praktiky zdokonaloval. Když se jí po nějaké době přestaly líbit, řekla mu to, ale on na to nedbal, když měl náladu, chytil ji a stejně tyto praktiky prováděl. Když se bránila, zbil ji. Obvykle jí dal pěstí do obličeje, až jí tekla krev. Po čase zjistila, že nemá cenu se mu vzpírat, že stejně dosáhne svého cíle. Nikdy nenašla odvahu se s tím někomu svěřit, pouze psychologovi, který jí nepomohl. Již v minulosti, když byla v šestém měsíci těhotenství, manžel projevoval zájem být u porodu. Nakonec jí vsunul do přirození pomeranč, s tím, že jej má vypudit, jako kdyby rodila. Přitom jí praskla plodová voda a byla kvůli tomu hospitalizována na gynekologii. Porodila tam posléze syna, ale ten po porodu zemřel. Jejich starší děti našly u popelnic injekční jehlu a donesly ji domů. Manžel jim ji vzal, a vyzval manželku, aby se postavila ke zdi, a propíchl jí tou jehlou všechny prsty na rukou. Ubránit se mu nedokázala. Po přivázání na postel jí holicím strojkem s žiletkou vyholoval ochlupení a potíral vodou po holení. Injekční stříkačkou jí vstříkl vodu po holení do přirození. Byla to ukrutná bolest, až se z pout utrhla a utekla do koupelny, kde se vyplachovala studenou vodou. Bolelo ji to

potom ještě po dobu pěti močení. Manžel s tím byl velmi spokojen. Také ji vstříkl do konečníku voňavku. Jednou ji bodl nožem do hýždě až jí tekla krev. Na různá místa na tělo jí umíšťoval kolíčky na prádlo, mezi nosní dírky, přes celou pusu, na bradavky, ušní lalůčky, oční víčka, poštěváček, a ponechával je tam až 15 – 30 minut. Po odstranění ta místa promnul, zejména bradavky. Myslela, že se bolestí pomoci. Na špejli namotal vatu, namočil do vody po holení a vsouval do močové trubice. Také tam vsouval drát na pletení namočený do oleje i suchý, silnějším koncem napřed, do hloubky asi 12 – 15 cm. Dále jí tam vsouval dortovou svíčku, kterou sám pak nemohl dostat ven. Když byla přivázaná, vystříkl jí semeno na obličej, do pusy, nosu, ručníkem jí je roztíral po celém těle a nechal uschnout. Oběma rukama jí roztahoval přirození a vsouval do něj prsty. Provazem jí přivázel na bradavky závaží a pouštěl ho z postele. Při pečení o Vánocích jí na prs obtiskl rozpálenou formičku. Nechával se od ní mýt a vnucoval se, aby myl také ji, a přitom ji nutil aby otevírala oči a pusu a cpal jí tam koupelovou pěnu. Když volala, aby toho nechal, a děti se ptaly co se děje, odpovídal, že si hraje s maminkou.

Popis explorandových fantazií a jím přiznaných praktik podle znalců odpovídá typickému obrazu sexuální deviace partnerského sadomasochismu, a to s převahou složky sadistické.¹¹¹

Kazuistika č. 2

Svobodný mu 20 let, t. č. ve výkonu základní vojenské služby, byl znalecky vyšetřen po obvinění z trestných činů znásilnění a vraždy. Uvedených činů se dopustil tím, že měl usmrtit šedesátiletou ženu na zahradě jejího domku a poté na ní vykonat soulož. Obviněný vypověděl, že do té zahrady šel s úmyslem ukrást nějakou slepici, v kurníku jedné zakroutil krkem. Vtom uviděl nějakou neznámou paní, překvapila ho, začal jí bít hranou dlaně za krk, bránila se, tak ji složil na zem a začal škrtit. Klečel jí kolenem na hrudníku v oblasti srdce, aby bylo škrcení účinnější. Žena začala krváčet z úst a přestala se hýbat. Poté ji zatáhl za kůlnu, položil na záda, dal jí ruce k tělu. Protože mu předtím říkala, že mu dá vše, rozepnul jí šaty, sundal kalhotky a podprsenku a obnažil prsa. Sám si svlékl kalhoty a trenýrky, zasunul úd do jejího přirození a pohyboval se až k výronu semene. Při tom klečel, držel jí nohy nahoru. Nic jiného s ní nedělal, nedotýkal ani ji nelíbal. V rodidlech oběti bylo nalezeno sperma, stejně tak i ve vnitřnostech slepice, která ležela mrtvá poblíž. Při rekonstrukci případu byla u obviněného pozorována erekce při manipulaci s figurínou. Podle anamnestického

¹¹¹ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 65 - 67

vyšetření byl obviněný adoptované dítě, do pěti let věku vyrůstal v dětském domově, vlastní otec byl soudně trestán a matka byla prostitutka. Už v mateřské škole napadl dítě židlí a vyrazil mu zuby, agresivní byl i na základní škole. Vyučil se truhlářem, už během učení měl problémy s alkoholem. Poprvé byl soudně trestán v 17 letech za loupežné přepadení, odsouzen podmíněně, znalecky zkoumán, ale nebyla prokázána žádná duševní nemoc ani sexuální deviace. Podruhé byl stíhán za pohlavní zneužití, kterého se dopustil tím, že značnou mírou násilí vykonal soulož s třináctiletou známou dívkou, s níž osaměl ve vztahu. Opět byl znalecky zkoumán, zjištěn psychopatický vývoj osobnosti, s převahou rysů nezdrženlivosti a infantilismu a rovněž psychosexuální retardaci v rámci simplexní osobnosti a mírně snížený intelekt. V 19 letech byl stíhán za výtržnictví, v opilosti rozbíjel ona a poté napadl zasahující policisty. Kradl ženské prádlo z prádelních šňůr a onanoval do něj. Obviněný uvedl, že poprvé souložil v 18 letech, i když k dívkám nic necítil. Později změnil výpověď a uvedl, že pohlavní styk ještě s žádnou dívkou neměl, proto souložil s obětí, chtěl poznat, jaké to je. Onanoval od 16 let, masturbační fantazie odmítl sdělit. Někdy onanoval s použitím pornografie, zaujal ho pornografický film se svazováním partnerek. Spíše reagoval erekcí na kazety s obecným násilím než na erotické podněty. Je prý členem satanské sekty, kde se skládá přísaha a provozuje černá magie. Falometrické vyšetření (pomocná laboratorní metoda, která se užívá k potvrzení či popření podezření ze sexuální deviace)¹¹² odmítl.

Znalci ve svém posudku uzavřeli, že obviněný trpí polymorfní psychopatií s rysy anetickými, agresivními a paranoidními, dále sexuální deviací spočívající v potřebě znehybnit sexuální objekt, tedy sexuální deviací ze sadistického okruhu. Pro manipulaci s rodidly oběti a soulož s mrtvolou lze předpokládat přítomnost nekrosadismu.¹¹³

Kazuistika č. 3

Muž 26 let, vyučený elektromechanik, obviněný z vraždy, ze série znásilnění a pokusů o znásilnění. V minulosti opakovaně trestán za majetkové trestné činy. Narozen svobodné matce, otce neznal, od 6 do 13 let vyrůstal v dětském domově. Na základní škole a na učilišti měl problém s chováním (drzý, absence, alkohol). Ve výkonu trestu bylo zjištěno sebepoškozování, zneužívání léků. Pohlavní život zahájil ve 14 letech, uvedl několik desítek sexuálních partnerek, často za peníze, poslední rok žil s družkou. Měli časté konflikty, sexuálně si nerozuměli, prý na ni neměl chuť a zamilován nikdy nebyl. Něhu k ženě nikdy neprojevoval, „máma mě taky nehladila“.

¹¹² <http://industry.biomed.cas.cz/kamil/filedb/download.php?file=355>.

¹¹³ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 59 - 60

Ve vazbě měl poluční sen spojený s bitím neznámé ženy. První znásilnění provedl ve 23 letech, poté, co začalo docházet k hádkám s partnerkou. Zhnusila se mu, souložit už s ní nemohl. Nadávala mu, že je špatný milenec, cítil se ponížený. Odešel s pocitem vzteku večer domů, viděl na ulici jít asi 25letou ženu. Sledoval ji, na opuštěném místě ji doběhl, zezadu uchoпил za ramena, otočil čelem k sobě, ke krku jí přiložil otevřený kapesní nůž, pohrozil zabitím. Pak ji zatáhl za ruku do plechové boudy, přikázal jí, aby se svlékla, poté s ní souložil zezadu. Měl erekci už od chvíle, kdy ji předtím držel za prsy. Nedošlo však k uspokojení, tak toho zanechal, „byla to asi nějaká děvka, vždyt' sama ještě přirážela“, a odešel. Dál chodil po městě, už byla noc, potkal další asi 30letou ženu, beze slova ji uchoпил zezadu za prsy, řekl jí nějakou hrozbu a přiměl ji, aby s ním šla za garáž. Tam ji uhodil pěstí, snad čtyři rány. Krvácela. Pak ji otočil, přinutil kleknout. Svlékl jí kalhoty a kalhotky. Brečela, on s ní souložil. Dalšího útoku se dopustil po třech letech od této první série útoků, mezitím byl dva roky ve výkonu trestu za loupež. V inkriminovaný den chodil večer po ulicích, byl v napětí, cítil vztek na ženy. Viděl 19letou dívku vystoupit z autobusu. Sledoval ji až k domu, tam na ni zaútočil. Prožíval hrozný vztek a měl potřebu dívku zbít. Tloukl ji dlaněmi do obličeje, krvácela, brečela, to ho vzrušilo. Zatáhl ji do křoví, přikázal jí, aby se svlékla, sám se i obnažil, poručil jí, aby vzala jeho penis do úst a provedla mu felaci. Poté ji uhodil pěstí do hlavy, ona spadla. Pak utekl směrem k domovu, ale napadlo ho vrátit se zpět. Nehybná dívka krvácející z obličeje dosud ležela na místě činu. Nechal ji tam a odešel domů. Večer souložil s družkou. Ta ho pak příští den oznámila na policii, poté co našla zakrvácenou košili a slyšela zprávu o nálezu mrtvoly oběti.

Tvrdil, že o sobě ví, že ho odpor partnerky silně sexuálně vzrušuje. Nejlépe se cítí když ho žena od sebe odhání, tahá se s ním, vzruší ho, když mu odstrkuje ruce. Při koitu preferuje polohu a tergo (zezadu). Podle závěru sexuologického vyšetření byla u obviněného diagnostikována patologická sexuální agresivita.¹¹⁴

Kazuistika č. 4

Muž 43 letý slovenský dělník v parku úmyslně navázal slovní kontakt s nezletilým devítiletým chlapcem, který si hrál na dětském hřišti a u rybníka a který dle svého fyzického zjevu a provozované hry v parku byl osobou mladšího školního věku s nedostatečnou rozumovou vyspělostí. Muž měl v úmyslu přimět nezletilého chlapce k jinému obdobnému pohlavnímu styku a dosáhnout svého sexuálního uspokojení jej

¹¹⁴ WEISS, P., *Sexuální deviace*, Portál, Praha, 2008, s. 47 - 48

pod záminkou, že mu ukáže a pustí hry na svém počítači, vylákal do domu, jehož vstupní dveře uzamkl. V pronajatém pokoji nezletilému chlapci umožnil hry na počítači, přitom jej začal hladit a svlékat, chlapec vzhledem ke svému nízkému věku nevěděl, co po něm muž chce, což mu muž vysvětlil tím, že "budou dělat, co dospělí" a sliboval mu počítač. Uskutečněné pohlavní styky částečně natáčel a fotil fotoaparát, který držel v jedné ruce, chlapec se v důsledku nízké fyzické a duševní vyspělosti jednání muže zcela podřídil, nicméně křikem, pláčem a odstrkováním muže rukama, které mu muž částečně držel. Po sexuálním zneužití nezletilého chlapce, kterého si pro jeho nízký věk vybral ke svému sexuálnímu uspokojení, a věděl, že je mladší 15 let, z obavy z prozrazení jeho jednání se rozhodl chlapce usmrtit. Chlapci v pronajatém pokoji v domě, kde došlo k pohlavním stykům, sdělil, že jej odvede domů, avšak v úmyslu jej zabít jej odvedl za město do blízkého lesíka k železniční trati, kde při chůzi levou rukou zezadu uchopil chlapce kolem krku, takzvaně do kravaty, nadzvedl a rdousil jej tlakem ohnutého předloktí na přední a boční krční partie tak dlouho, dokud chlapec jevil známky života. Chlapec zpočátku kopal nohama a snažil se muže zachytit rukama, avšak v důsledku tlaku na velké krční cévy a krční nervovou pletěň došlo u chlapce k rychlému nástupu bezvědomí a následné reflektorické smrti či smrti na podkladě porušení přítoku okysličené krve do mozku. Poté se muž přesvědčil, že chlapec nežije a jeho tělo zakryl větvemi a z místa činu uprchl. O tom, že ke zvýšení sexuální apetence došlo, věděl dávno před tím, než chlapce potkal. Sám přiznal, že kontaktoval neúspěšně okolo dvou desítek chlapců. Z dvacetiletých zkušeností věděl, že když přeruší užívání léků, dojde ke zvýšení jeho úchylné sexuální apetence. Za pohlavní zneužívání byl už opakovaně trestán. Bylo to na Slovensku, a to čtyřikrát. Poprvé v roce 1983 a naposled v roce 2004. Obžalovaný opakovaně porušil pravidla léčby, přesto byl propuštěn už po třech měsících. Muž žil v České republice nelegálně jeden rok. Pracoval jako dělník. Na Slovensku sexuálně obtěžoval pět dětí. Tamní soudy mu nařídili ochrannou léčbu. Muž ji však přerušil a zmizel do Česka. Muž sám přiznal další kontakt s deseti chlapci v České republice. Slovenský pedofil je podle odborníků nenapravitelný, měl by být izolován od společnosti. Třiačtyřicetiletý Slovák musí podle verdiktu krajského soudu podstoupit také zabezpečovací detenci a z Česka byl na neurčito vyhoštěn. Muži byl vyměřen výjimečný trest doživotí, proti rozsudku se však odvolal.¹¹⁵ Znalci z oboru psychologie a sexuologie označili pachatele za osobu s průměrnou inteligencí, se sklony

¹¹⁵ <http://www.mediafax.cz/krimi/2832417-Pedofil-Novak-se-odvolal-proti-trestu-do-zivoti-za-vrazdu-a-znasilneni-devitileteho-Jakuba>, <http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/pedofilni-vrah-devitileteho-jakuba-pozadal-o-vydani-na-slovensko.html>

k pití alkoholu, což zvyšuje jeho nebezpečnost. Byla navržena kastrace a umístění do detenčního ústavu. Jeho racionalizace je nemožná.¹¹⁶

Kasuistika č. 5

Chlapec, student gymnázia, přiveden svou matkou v 15 letech na sexuologické oddělení poté, co bylo policií zahájeno vyšetřování pro podezření ze spáchání trestného činu výtržnictví. Byl obviněn z toho, že v sedmi prokázaných případech (dalších 5 se neprokázalo) napadl dospělé mladé ženy. Neznámé ženy chlapec přepadával ve stejnou denní dobu a ve stejné lokalitě, kdy se časový interval postupně zkracoval od jednoho měsíce až po 4 – 7 dní. Při posledním přepadení byl zadržen policií. Chlapec nejdříve ženy pronásledoval, potom je přepadl ze zálohy a osahával na prsou, v rozkroku a hýždích. V průběhu trestního stíhání zahájil dobrovolnou léčbu. Chlapec vyrůstal v harmonické a průměrné sociálně situované rodině, základní školu ukončil s výborným prospěchem a nastoupil na gymnázium. Nekuřák, abstinents, žádné zkušenosti s návykovými látkami, intelektové schopnosti průměrné a dominujícími znaky jsou úzkostnost, emoční stažení se a soběstačnost s možnou tendencí podceňovat rozsah svých těžkostí. Přiznává výskyt sexuálního vzrušení při nutkavých vzpomínkách na přepadávání neznámých žen. Po roce léčby nastaly komplikace. Na chlapce bylo podáno trestní oznámení pro psaní obscénních textových zpráv 9 a 12leté dívce, opakovaně obscénně telefonoval neznámé ženě. Za pocity studu a výčitek se skrývala porucha mentalizace, tedy neschopnost popsat vlastní psychický stav a psychický stav obětí. Nikdy nebyl platonicky zamilován, pouze uskutečňoval koitální styk s prostitutkou. Po delší době se zamiloval do stejně staré dívky, ale pak se s ní rozešel.

Znalkyně posoudila chlapcovo jednání jako tušerské s poruchou sexuální preference typu patologické sexuální agrese. Typickým rysem deviantních pachatelů sexuálních agresí je sklon k opakování sexuálního násilí stejného charakteru. Proto lze předpokládat, že chlapec bude jednat recidivně. Jelikož chlapec je v poměrně časném věku, bude možnost ovlivnit průběh sexuální deviace další léčbou a formováním osobnosti.¹¹⁷

¹¹⁶ <http://krkonosky.denik.cz/zlociny-a-soudy/zacal-soud-s-vrahem-jakuba-simanka20090218.html>

¹¹⁷ http://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xbcr/zc/7PSY2007_06_09.pdf

ABSTRAKT

BERITOVÁ, Š. *Pachatelé sexuálních deliktů : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 77 s. Vedoucí bakalářské práce doc. Mgr. Eva Saunders Dr.

Klíčová slova: sexuální delikt, pachatel, sexuální deviant, nemoc...

Tato práce si klade za cíl seznámit potenciálního čtenáře s problematikou sexuálního deliktu a jeho pachatele. Sexuální delikt a jeho pachatelé nejsou v této práci předmětem zájmu pouze práva, ale je zde poskytnut pohled i z jiných vědních disciplín, kterými daná problematika prostupuje. Jedná se o vědní obory sexuologie, psychologie a psychiatrie. Tyto obory jsou pro vytvoření uceleného obrazu sexuálního deliktu a jeho pachatele velmi důležité. Vznášejí do strohé právní úpravy specifický úhel pohledu a jednotný náhled na lidský prvek, který je nepostradatelnou součástí sexuálního deliktu. Tato problematika je komplikovaná, ale pokud si čtenáři uvědomí, že lidé trpící sexuální deviací jsou nemocní, budou třeba k těmto lidem přistupovat jinak a bez předsudků než jako k úchylným lidem.

ABSTRACT

BERITOVÁ, Š. *Sexual Offenders : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 77 p. Supervisor doc. Mgr. Eva Saunders Dr.

Key words: sex delinquency, offender, sexual deviant, illness...

This work is focused on informing a prospective reader about a sex delinquency problem and the offender. The sex delinquent and the offenders are not the main subject of this work from a legal perspective, but there is a perspective from other fields of science, including sexology, psychology and psychiatry. All of these branches are very important for considering the integrated view of this problem as their perspective contributes a human factor to the rigorous legal regulation which is the essential part of sex delinquency. This broad issue is very complicated but of readers become aware that people who are afflicted with sexual delinquency have psychiatric problems they will treat these people differently – not like deviants, but as human beings.